

БІЛІМ КІЛТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ

№ 7 (193), 2024

Шілде

Июль

2011 жылдан бастап ай сайын шығады — С 2011 года выходит ежемесячно

Журнал 2006 жылдың қаңтар-ақпан айынан бастап қазақ және орыс тілдерінде шыға бастады.

Журнал издается с января-февраля 2006

года на казахском и русском языках

**(Республикалық ғылыми-әдістемелік педагогикалық журнал
Республиканский научно-методический педагогический журнал)**

МАЗМҰНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

А. Зейтинова

Оқушылардың оқылым дағдыларын және түсініп оқуын дамыту 3

Б. Таукенова

Қиянат жасамау құндылығы 6

Г. Мадиева

Жаңа технология әдіс-тәсілдеріне негізделген ұтымды тапсырмалар функционалдық сауаттылық негізі 7

А. Құрманбекова, А. Омархан

Физика пәнінен кейбір күрделі есептерді шешу тәсілдері 10

Н. Карипбаева

Қазақстандағы 1930-1950 жылдарғы саяси репрессия 14

Ф. Нуркасымова

Тарих пәнін оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары 17

А. Курманалиева

Развитие познавательной активности и мотивации обучающихся через дидактические игры на уроках русского языка и литературы 24

Н. Дорохова

Развитие познавательного интереса обучающихся начального уровня образования через создание проблемных ситуаций 27

А. Садуакасова

Нейроупражнения в начальных классах 30

Н. Байкенова

Исследование формирования инклюзивной компетентности педагогов в общеобразовательной школе 35

Г. Лешкова

Lesson Study на уроках экономики 36

О. Сквирская

Педагогические технологии, формирующие у младших школьников навыки коммуникации 38

**ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
«Педагог LTD» ЖШС**

Редактор:
Гүлжанат ҚҰСТАНОВА

**БІЛІМ КІЛТІ -
КЛЮЧ ЗНАНИЙ**
журналы

20.05.2010 ж. ҚР Байланыс және ақпарат министрлігінде қайта тіркеліп, №10965-Ж куәлігі берілді.

Басуға қол қойылды
14.07.2024 ж.
Сандық басылым.
Тапсырысы: 322.
Басылым индексі: 75488

Редакцияның мекен-жайы:
050036, Алматы қаласы,
Мамыр-2 ы/а, 13-7.
Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.
Ұялы тел:
8 777 303 37 67.
Эл. пошта:
pedagog-ltd@mail.ru

Журнал «Rado Print»
баспаханасында басылды.
Алматы қ., Мыңбаев көш., 46,
кеңсе 411А

Көркемдеуші және беттеуші:
Нұрзат Раймқұлова

Редакциялық алқа: Редакционная коллегия:

Н. Омашев — ҚР Жоғары
мектеп ғылым академиясының
академигі, Қазақстанның Еңбек
сіңірген қайраткері, филология
ғылымдарының докторы, профессор.

С. Аманжолов — педагогика
ғылымдарының докторы, ҚР Білім
беру ісінің үздігі.

А. Миразова — ҚР Білім беру ісінің
үздігі, Қазақстанның Еңбек ері.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Материалдарды компьютерде Times New Roman қарпімен теріп, көлемі 2 беттен аспайтын Microsoft Word файлы ретінде сақтаңыз. Мақала соңында автор туралы толық әрі нақты мәлімет болуы керек. Аты-жөніңізді толық жазыңыз (Мысалы, М.Т., К.С. емес). Мақалаңызға қосымша журналға жазылғандығыңыз жөніндегі **түбіртек көшірмесін** салғаныңыз жөн. Түбіртектің түпнұсқасы өзіңізде қалсын. Ол журналды уақытысында алмаған жағдайда байланыс бөлімшесіне барып, талап етулеріңізге керек болады. Мақаланы мүмкіндігінше Интернет арқылы электронды поштаға (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru) жіберіңіз. Болмаса, факс арқылы, бағалы хат арқылы редакция мекен-жайына жіберулеріңізге болады.

ОБРАТИТЕ ВНИМАНИЕ!

Представляемые материалы должны быть напечатаны на компьютере и сохранены в формате программы Microsoft Word. Объем не более 2-х страниц. Сведения об авторе должны быть точными и полными. Фотографии высылайте отдельными файлами в формате JPEG, TIFF, не вставляя в текст статьи. К высылаемому материалу приложить копию квитанции о подписке на журнал. Материалы отправляйте электронной почтой (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru), факсом или заказным письмом.

Учредитель:

ООО «Педагог LTD»

Главный редактор: Г. КУСТАНОВА
Журнал перерегистрирован в Министерстве
связи и информации РК. Свидетельство
№10965-Ж от 20.05.2010 г. Астана.

Подписано в печать 14.07.2024 г.

Печать цифровая.

Заказ 322.

Подписной индекс: 75488

Адрес редакции:

050036, г. Алматы,

Мкр. Мамыр-2, 13-7.

Тел./факс: 8 (727) 255-72-94;

Моб.т.: 8 777 3033767

Эл. почта: pedagog-ltd@mail.ru

Журнал напечатан в типографии

«Rado Print».

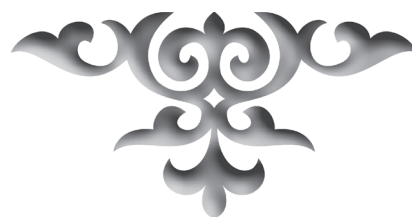
Адрес: г. Алматы, ул. Мынбаева, 46, оф. 411А

Жарияланған материалдар редакцияның
пікірін білдірмейді. Фактілер мен
мәліметтердің дұрыстығына авторлар
жауапты. Қолжазбалар мен фотосуреттер
рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Журналға шыққан материалдарды
редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға
болмайды.

Опубликованные материалы не отражают
точку зрения редакции. Ответственность
за достоверность фактов и сведений в
публикациях несут авторы. Рукописи
и фотоснимки не рецензируются и не
возвращаются. Перепечатка материалов,
опубликованных в журнале допускаются
только с согласия редакции.

Оқушылардың оқылым дағдыларын және түсініп оқуын дамыту

Бастауыш мектеп — өскелең ұрпаққа білім берудің бастамасы. Қазіргі қоғам талаптарының өзгеруіне байланысты, еліміздің көркейіп-өрендеуіне, ел талап-тілектерінің бетбұрыстарына байланысты жаңа ұрпақтың психологиясы да айтарлықтай өзгерістерге ұшырап, оны неғұрлым өмір талабына қарай өзгерту міндеттері қойылды. Біз қазақ тілі сабағында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытудың әдіс-тәсілдері туралы айтатын боламыз. Қызық емес нәрсемен айналысқыңыз келе ме? Жұмыста қолдануға болатын әдіс-тәсілдер кіші жастағы мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға ықпал етеді, мұғалімнің оқушы ынтасын арттыруға, шығармашылық ізденіс ортасын құруға, ақыл-ой әрекетін белсендіруге мүмкіндік береді. Оқытылатын тақырыпқа танымдық қызығушылықты арттыратын және баланың ақыл-ой әрекетін белсендіретін әдіс-тәсілдер «Таң қалдыр!» әдістері және «Жарқын нүкте» бұл әдістерді жаңа деп атауға болмайды, бірақ олар жақсы нәтиже береді. Бұл әдістер сабақтың басында жақсы қолданылады, бұл сабақ бойы тақырыпқа назар аударуға мүмкіндік береді. «Проблемалық жағдай» әдістемесі бұл әдіс баланы қиындықтан шығудың жолын өз бетінше табуға шақырады. Проблемалық жағдайдан шығудың

жолын іздеуді, мысалы, кез-келген, тіпті ең керемет идеялар ұсынылған кезде «Миға шабуыл» әдістері немесе гипотезалар қалыптасатын «Идеялар себеті» арқылы жүзеге асыруға болады. Проблемалық жағдайларды сабақтың әр түрлі кезеңдерінде тіпті үй тапсырмасында да жасауға болады.

Баланы ақпаратпен жұмыс істеуге үйрететін әдістер: талдау, кодтау, декодтау және т.б. танымдық әмбебап оқу әрекеттері өнімді оқу технологиясын, ауызша және жазбаша мәтінді түсіну әдістерін қолдану арқылы қалыптасады. Бұл, мысалы, мәтіндік ақпаратты алуға, түрлендіруге және пайдалануға арналған тапсырмалар (кестені оқу, мәтінді кестеге, диаграммаға түрлендіру, Ережені қолдану алгоритмін құру, жоспар бойынша лингвистикалық тақырыпқа әңгіме құру және т.б.), оқу-ғылыми мәтіндер ретінде ережелер мен анықтамалармен жұмыс істеу әдістері болуы мүмкін. Оқушылардың оқу дағдыларын қалыптастыру жалпы тіл дамуымен, оның ішінде әдеби жазба тілімен де, сөйлеу тілімен де тікелей қабысып жатыр. Оқу барысында көру, есту, сөйлеу мүшелерінің қызметі қатар жүргізіліп, ол түсіну әрекетімен тығыз байланысады. Жаңа буынның білім беру стандарттары бізді «оқу» сөзінің мағынасын анықтауға жаңа көзқараспен қарауға мәжбүр етеді. Оқу адамның өмір бойы әр түрлі іс-

әрекет пен қарым-қатынас жағдайында жетілдірілуі керек қасиеті ретінде қарастырылуы керек. Сондықтан техникалық жағын оған қызмет ететін бірінші (семантикалық) бағынышты деп санау керек.

Оқу сабақтарында мәтінмен жұмыс істеу әдісі қандай? Бұл туралы айтпас бұрын, біз сұраққа жауап береміз: біз қандай оқуды үйретеміз? Біріншіден, бастауыш мектепте көркем мәтінді баяу оқуға үйрету керек, яғни бала оқу барысында әр сөздің мағынасын ойластырып, сұрақтар қойып, оларға жауап таба білуі керек, мәтінде жана-шырлық таныта білуі керек, сонымен қатар оқығанына қарапайым талдау жасай білуі керек. Екіншіден, біз баланы біз, ересектер үшін емес, өзі үшін оқуға үйрететінімізді түсінуіңіз керек, демек, оны мәтіндегі басқа адамдардың ойын түсінуге, мәтіннен мағынасын шығаруға үйрету керек. автор оған салған, шығармадағы кейіпкерлердің не сезінгенін сезіну. Үшіншіден, үнсіз оқуға бірдей көңіл бөлу керек. Әр түрлі тәсілдерді талдау оқуды үйрену процесінде балалардың шығармашылық белсенділігінің қалыптасуының келесі көрсеткіштерін анықтауға мүмкіндік берді: 1. Әдеби оқу сабақтарына қызығушылықтың жоғары деңгейі. 2. Қиялдау, елестету және модельдеу қабілеті. 3. Тапқырлық таныту; жаңа білімді, іс-әрекет тәсілдерін ашу, сұрақтарға кітаптан жауап іздеу. 4. Жұмыс кезінде қуанышты эмоцияларды көрсету. 5. Табыс жағдайын сезіну және шығармашылық процестен жағымды эмоция алу мүмкіндігі. 6. Бірегейлік-

ке ұмтылу. 7. Жұмыста тәуелсіздік таныту. 8. Қиындықтарды жеңе білу, әрине, мұндай оқуды үйрену белгілі бір әдістемелік тәсілді қажет етеді. Семантикалық оқу технологиясы көмекке келеді. Семантикалық оқу-бұл шығарманың ақпараттық, семантикалық және идеялық жақтарын түсінуге қол жеткізетін оқу сапасы. Семантикалық оқудың мақсаты-мәтіннің мазмұнын мүмкіндігінше дәл және толық түсіну, барлық мәліметтерді түсіну және алынған ақпаратты іс жүзінде түсіну. Бала семантикалық оқуды меңгерген кезде, ол ауызша сөйлеуді дамытады және дамудың келесі маңызды кезеңі ретінде біз қазір осы технологияның мәнін ашпаймыз. Әрбір мұғалім осы технологияны қолданатынына сенімдімін. Мен өз тәжірибемнен мысалдар келтіремін. Сонымен, мәтінмен жұмыс жасаудың үш кезеңі бар: оқу басталғанға дейін, оқу процесінде және оқудан кейін. Әр кезеңнің ішінде белгілі бір «қадамдар» тізбегі бар. Мен әдеби оқу сабағында ертегімен жұмыс істеу технологиясын көрсетемін. Оқу алдында мәтінмен жұмыс. Мақсаты — болжау, яғни тақырып, иллюстрация және түйінді сөздер тобы бойынша мәтіннің мазмұнын болжау, болжай білу сияқты маңызды оқу дағдысын дамыту. 1. Балалар автордың тегін, шығарманың тақырыбын оқиды, мәтіннің алдындағы иллюстрацияны қарастырады, содан кейін кейіпкерлер, тақырып, мазмұн туралы өз болжамдарын айтады. 2. Балалар мұғалім мәтіннен алдын-ала оқшаулап, тақтаға жазатын кілт сөздерді

оқиды (өздігінен, содан кейін дауыстап). Шығарманың тақырыбы, кейіпкерлері, іс-әрекеттің дамуы туралы өз болжамдарын нақтылаңыз. Балалар мәтінмен жұмыс жасаудың ұсынылған технологиясын біртіндеп игереді, өйткені олар оның мағынасын түсінеді. Оқу кезінде мәтінмен жұмыс. Мақсат-мәтінді мазмұн деңгейінде түсінуге қол жеткізу. Мұндай әрекеттер тізбегін сақтау қажет: 1. Балалар мәтінді (тарауды, аяқталған фрагментті) өз бетінше оқиды, оқу басталғанға дейін жасалған болжамдарын тексереді. 2. Сөйлемдерде немесе шағын абзацтарда (2-3 сөйлем) түсініктемелермен дауыстап оқу. Оқу барысында (кейін емес!) мұғалім түсіну үшін нақтылау сұрақтарын қояды, мәтін оларды растауға мүмкіндік бергеннен кейін балаларды үнемі өз болжамдарына қайтарады. 3. Дәл осындай жұмыс мәтіннің келесі аяқталған бөлігімен және мәтіннің соңына дейін оқылғанға дейін жүзеге асырылады. 4. Тараудың (фрагменттің) мазмұнын тұтастай түсіну үшін нақтылау сұрағы қойылады. Түсінудің нәтижесі мәтіннің осы бөлігінің тақырыбы болуы мүмкін.

5. Жалпы мәтін мазмұны бойынша әңгіме, таңдамалы оқу. Сұрақтың жауабы: мәтіннің тақырыбы мен мазмұны, оқиғалардың дамуы, кейіпкерлер туралы алғашқы болжамдар немен сәйкес келді және сәйкес келмеді? Оқығаннан кейін мәтінмен жұмыс.

Оқу дағдыларын қалыптастыруда оқушыны дұрыс түсініп, шапшаң және мәнерлеп оқуға үйрету керек. Осы талапты іске асыру, яғни жаттық-

тыру жұмысын жүргізу жолдары мектеп тәжірибесінде әлі де анықталуда. Оқу дағдысының үш түрі дұрыс оқу, түсініп оқу және мәнерлеп оқуды қалыптастыру ғылыми-әдістемелік жолмен анықталып отыр.

Өз тәжірибемде мәтінмен жұмыс тек әдеби оқу сабақтарында ғана емес, сонымен қатар сабақтан тыс сабақтарда, балалардың мерзімді басылымдарымен танысу кезінде сынып сағаттарында, мектептен тыс кітапхана сабақтарында да жүргіземін. Бастауыш сынып оқушыларымен жұмыс істейтіндердің барлығы баланы оқу техникасына үйретудің қаншалықты қиын екенін біледі, бірақ ынталы оқырманды тәрбиелеу одан да қиын. Өйткені, әріптерден сөздерді қосуды үйрену және оқу техникасын меңгеру оқырман болу дегенді білдірмейді. Мұғалімнің басты мақсаты-оқушыларға білім, білік, дағды алуға және оларды практикалық жағдайларда қолдануға үйрету. Сондай-ақ, оқығанын талдай, түсіне алатын, фактілерді, құбылыстарды, оқиғаларды өз бетінше бағалай алатын және алған білімдерінің негізінде әлемге өз көзқарасын қалыптастыра алатын адамды тәрбиелеу. Бір сөзбен айтқанда, ойлаудан қорықпайтын тұлғаны қалыптастыру. Мақсатқа жету үшін мен оқушыға өзіне деген сенімділікті арттыруға, өз қабілеттеріне ие болуға, оның ашылуына мүмкіндік беретін, оның дүниетанымын қалыптастыруға ықпал ететін жағдайлар жасаймын. Мұғалім қолданатын барлық әдістер танымдық, ақыл-ой белсенділігін дамытуға бағытталуы керек, ол

өз кезегінде әр оқушының білімін пысықтауға, байытуға, бастауыш сыныптарда қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында оның функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталған.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ж.У. Кобдикова Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту / Ж.У. Кобдикова // Қазақстан мектебі. – 2014. - №11. – С. 36-40.

2. «Мектеп 2100» білім беру жүйесі. «Оқу және бастауыш әдеби білім беру» бағдарламасы Р.Н. Бунеев, Е.В. Бунеева. Москва: Баласс, 2012.

3. О.Ю. Девятова Функционалдық сауаттылықтың қарапайым дағдыларын қалыптастыру. [Электрондық ресурс]: [сайт]. – Режим доступа: <http://text.ru/rd/aHR0cDovL2Zlc3RpdmFsLjFzZXB0ZW1iZXIucnUvYXJ0aWNsZXMvcNTM0NzAyLw%3D%3D>

**Аяулым Сериковна
ЗЕЙТИНОВА,**

қазақ тілі мен әдебиетінің мұғалімі.

Intellect Primary School

Астана қ.

Қиянат жасамау құндылығы

**Бейбитгул
Ясиновна
ТАУКЕНОВА,
Әл-Фараби
атындағы
№145 мектеп-
гимназияның
қазақ тілі мен
әдебиеті пәнінің
мұғалімі.
Алматы қаласы.**

Адамға мынау жарық дүниені ашқан сәттен бастап берілетін құндылық — қиянат жасамау. Ақиқат — құндылықтың түп тамыры. Ақиқатпен өмір сүріп айналымыздағыларға сүйіспеншілікпен қарайтын болсақ, дұрыс әрекет болады. Ал, дұрыс әрекет бар жерде ішкі жан дүниемізде тыныштық орнайды. Жанымыз

тыныштықта болса, біз әрдайым бақытты боламыз. Бақыт құшағында өмір сүргеннен кейін ешкім бізге қиянат жасамайды, бізде ешбір пендеге қиянат жасай алмаймыз.

Адамды тура жолмен жүру үшін осы құндылықпен жаратты. Демек, барлығымызда да бұл құндылықтар бар. Мен үшін қиянат жасамау теңдесі жоқ құндылық. Себебі, арлы, ақылды адам қиянат, зорлық жасамайды, өзімшілдік пен мақтануды сүймейді. Оның негізі-адалдық.

Қанатсыз билерді қабан деген,
Қамшылатқан жүйрікті шабан деген.
Біреудің ақысына зорлық қылған,
Қиянат қияметте жаман деген
Қиянат қылма өзгеге,
Біреуді мәңсіз сөздеме.
Жүректің төрі адалдық,
Қиянат қылма сөзде де.

Адамдық өлшем-адалдық,
Адалдық үшін жаралдық.
Ей, пенде өмір тым қысқа,
Ендеше, қылма сарандық.

Мейірімсіздік пен өзімшілдік анасы, әкесі, ағасы-інісі, апа-сінлісі бір-бірімен санаспайтын, кейбіреу өзінше өмір сүретін жаман қарым-қатынастардағы отбасында бала күннен бастап дамиды. Балалық шақ бала үшін ақ жүректіліктің, ризасыз мейірімділіктің табиғи мектебі болуға тиіс. Өзіміздің жеке басымыздың үлгісімен әрбір отбасы мүшелеріне, адамдарға ниеттестік, ілтипатты қарым-қатынаста біз балаларды ең жақсы адамгершілік қасиеттерге — қайырымдылық пен кішіпейілдікке тәрбиелей аламыз, осының өзімен адам бақытының жоғары сатысына-адамдар үшін өмір сүру қуанышына жеткізе аламыз.

Қиянат жасамау адамгершіліктің аса маңызды талаптарының бірін бейнелейтін моральдік қасиет. Ол — шын-

шылдық, әділдік, принциптілікті мойына алған міндеттемелерінің жалған сөйлеп, жалтармаушылық, уәдесінде тұрушылық сияқты қасиеттер жиынтығы.

Қиянат жасамау сөзінің ауыспалы мағынасы — ақ ниеттілікті, адалдықты, пәктікті білдіреді.

Адалдық — адам бойындағы таза ниетті, имандылықты білдіретін жан тазалығы. Адамдық қалпын сақтап, адамға ғана тән ар мен адалдықты, жан тазалығын жүрегінде сақтап жүрген адамға бас имеске болмайды. Қиянат жасамау адамдық пен тазалық — рухани байлықтың көзі.

Өмір деген, шіркін, зырылдап өтіп жатыр. Менің биікке самғай бергім келеді, бірақ тек адал іспен. Қанша жерден қиналсам да, қиянатқа бас сұқпаймын, жанарыма жас толса да, осы күнге ризамын. Қиындықтар көбейгенде рухтың бар екенін ұмытпаймын, адалдықтың ақ жібін аттамай өмір сүремін.

Жаңа технология әдіс-тәсілдеріне негізделген ұтымды тапсырмалар функционалдық сауаттылық негізі

Негізінен функционалды сауатты тұлға дегеніміз — бұл адам қызметінің, қарым-қатынастың және әлеуметтік қатынастардың әртүрлі салаларында өмірлік міндеттердің кең ауқымын шешу үшін өмір бойы үнемі алған барлық білімдерін мен дағдыларын қолдана алатын адамды айтады. Әрбір тұлға-

ның қоршаған ортада сыртқы ортамен қарым-қатынас жасауы және оған мүмкіндігінше тез бейімделу және жұмыс істеу қабілеті функционалдық сауаттылықтың негізгі көрсеткіші екендігі туралы көптеген авторлардың еңбек деректерінде қарастырылған.

Биология саласы оқушыларды функ-

ционалдық сауаттылық капиталы бар тұлға ретінде қалыптастыруға бағытталған. Оған қоғамның әл-ауқаты мен пайдасын жақсарту бағытында ұстаздардың ғылым мен техниканың дамуына үлес қосуы айтарлықтай нәтиже береді. Негізінен функционалдық сауаттылық қандай қабілеттерден, қандай адами қасиеттерден тұрады және олар қандай нәтиже береді деген сұраққа жауап берген.

Биология сабақтарында интеллект шиеленісін талап ететін жағдайлардың үздіксіз пайда болуы, оның аясында оқушылар туындайтын стандартты емес сұрақтарға жауап табуы, көптеген проблемалық мәселелерді шешуі, әртүрлі гипотезалар ұсынуы, оларды

дәлелдеуі немесе, керісінше, теріске шығаруы қажет. Сонымен қатар, күнделікті өмірде әрбір білім алушыға өте қажет дивергентті (шығармашылық) ойлаудың дамуына оң әсер етеді. Қазіргі мектеп оқушыларын биология пәнін оқыту барысында көптеген практикалық және зертханалық жұмыстарды міндетті түрде орындау қажет. Оқу процесінде жұмыстың бұл түрін қолдану оны күшейтеді, бұл өз кезегінде оқыту сапасын арттыруға, биологияны оқытудың практикалық бағытын күшейтуге және оқушылардың танымдық белсенділігін дамытуға әкеледі. Жоғарыда айтылғандардың барлығын пайдалану ойынға бағытталған өте тиімді технологияны қолданумен қатар жүруі мүмкін.

Инновациялық әдістің заманауи түрі	Ашқан ғалым	Анықтамасы	Қолдану аясы
Интерактивті сабақ (Квсет әдісі)	Регом Ревансом	Интерактивті сабақтар оқушылардың сұраққа жауап беру үшін қол көтеру немесе жауап беруге дайындалу сияқты іс-әрекеттер емес, олардың өз ойларын еркін жеткізуге мүмкіндік береді. Ол үшін онлайн платформалар қолдануға болады. Сол арқылы уақытты үнемдеп, сыныптағы барлық оқушының ат салысуын бақылайды. Мысалы AhaSlides программа арқылы оқушылар сауалнамаларға жауап бере алады.	Аудитория

Дизайн-ойлау әдісі	Герберт Саймон	Дизайн-ойлау – стандартты емес жобалар мен өнімдерді жасау әдісі. Ол арқылы биология сабағында әр түрлі қарапайым болса да лабораториялық зерттеулер жасауға болады.	Лаборатория
Мультимедиялық әдіс		Мультимедиялық құралдар – бұл білімалушылардың ақпараттық комплекс пен құрал-жабдықтар бағдарламасы, яғни, пайдаланушылардың диалогтік режимде графикпен жұмыс істеуіне мүмкіндік береді.	Лаборатория
Кубизм әдісі		Мағынасы терең және қызықты стратегияның бірі. Тақырыпты жан-жақты қамтуға мүмкіндік туғызады. Алты қыры бар: 1. Сипаттаңыз; 2. Салыстырыңыз 3. Зерттеңіз 4. Талдау жасаңыз 5. Қолданыңыз 6. Дәлелдеңіз Кубик қырлары бойынша жұмыс ауызша, жазбаша, аралас түрде жүруі мүмкін.	Лаборатория

Талқылаулар мен ұсыныстар. Функционалдық сауаттылық дегеніміз – білім алушылардың қоршаған ортамен қарым-қатынасқа түсуі, оған тез бейімделуі және жұмыс істеу қабілеті, яғни бұрын алған дағдыларды қолдану мүмкіндігі болып табылады. Функционалдық сауаттылықтың келесі факторларын ажыратуға болады:

1. Білім алушы сабақтағы мәселелерді шешуге бағытталған;
2. Бұл ситуациялық сипаттама, өйт-

кені ол өзін нақты әлеуметтік жағдайларда анықтайды;

3. Тривиальды, шаблондық сипаттағы мәселелерді шешумен байланысы бар;

4. Бұл биология пәні бойынша дағдылардың негізгі деңгейі;

5. Бірінші кезекте оқушылардың білімін бағалау ретінде қолданылады.

Осылайша, функционалдық сауаттылықты арттыруда қоланылатын инновациялық әдістер – бұл биология-

ның құрамдас бөлігі болып табылатын жаратылыстану циклі пәндері шеңберіндегі оқушылардың функционалдық сауаттылығының бөлігі деп қорытынды жасауға болады.

қолдану арқылы биология пәнін жетік меңгеруге болатындығын растаймыз.

Мектептегі білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде сабақтарда инновациялық әдістерді қолдану мәселесі өте

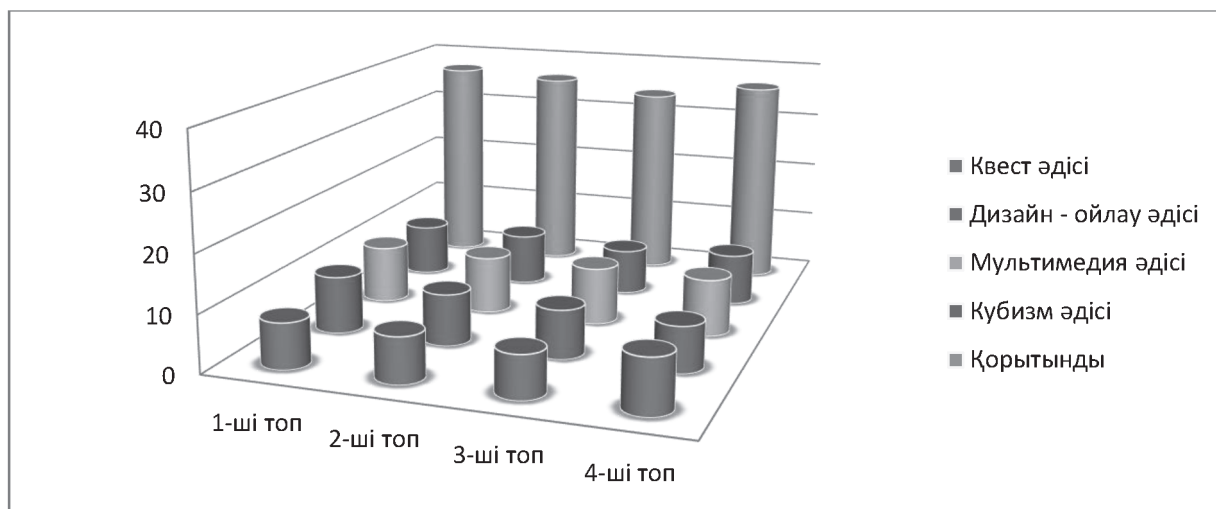

Диаграмма - 1. Білім алушылардың биология сабағында функционалдық сауаттылықты арттыру мақсатында қолданылған инновациялық әдістердің жүргізілген қорытынды нәтижесі

Балалардың шығармашылық қабілетін дамыту арқылы ақпараттық-компьютерлік технологиялар арқылы әр түрлі әдістерді қолданудың нәтижелерінің көрсеткіштері берілген. Бұл жерде оқушылармен алдын-ала қойылған сұрақтарға мәселелі жағдайды талдау, қойылған мәселені ойлау арқылы, жазбаша талдау (ой тәжірибиесі), миға шабуыл (шығармашылыққа қатысты идеяларды дамыту) және мәселе және оны шешу жолдарына қатысты ой алмасу жүргізілді. Зерттей келе, әр топтың өзіндік ерекшеліктері зерттелінді. Әр түрлі әдістерді компьютерлік технологияларды қолданып, оқушыларға сабақ өту балалардың ой-өрісі дамуына, миға шабуыл жасап, шапшандату қабілетін жоғарылатуға, ғылыми сөздерді

маңызды.

Ұсынылған әдебиеттер:

1. Arikunto, S. (2005). Dasar-dasar Evaluasi Pendidikan. (Fundamental of Educational Evaluation). Jakarta: PT. Bumi Aksara. (in Indonesian).
2. Bahri, A., Idris, I.S., Nurman, R., & Ristiana, E. (2019). PBLRQA Strategy Potential in Enhancing Metacognitive Skills of Students with Different Academic Achievement. Journal of Physics: Conf. Series, 1317, (012199), 1-9. doi:10.1088/1742-6596/1317/1/012199.
3. Игумнова, Е.А. Квест-технология в контексте требований ФГОС общего образования / Е.А. Игумнова, И.В. Радецкая // Современные проблемы науки и образования. — 2016. — №6. — С. 313.

4. Кондратьева, Е.М. Формирование естественнонаучной грамотности обучающихся на уроках биологии. 5 класс / Е.М. Кондратьева. — М.: АО «Просвещение», 2020. — 42 с.

5. Крюкова, А.А. Формирование естественнонаучной грамотности в средней школе на уроках биологии / А.А. Крюкова // Всероссийский педагогический журнал «Современный

урок» [сайт]. — URL: <https://www.1urok.ru/categories/3/articles/28784> (дата обращения: 09.02.2022).

Гульнар Колумбетовна
МАДИЕВА,

С. Қожанов атындағы №64
мектеп-лицейінің биология пәні
мұғалімі.
Астана қаласы.

Физика пәнінен кейбір күрделі есептерді шешу тәсілдері

Мұғалімнің басты мақсаты — оқушыларға терең де тиянақты білім беру. Бұл мақсатты жүзеге асыру мұғалімнің шеберлігіне байланысты. Сабақты қызықты, тартымды өткізу мұғалімнің білімділігіне, қабілетіне, тапқырлығына және сабақтың әр түрлі әдіс-тәсілдерін орынды қолдана білуінде. Мұғалім оқушының қызығушылығын туғызуда үлкен рөл атқарады. Ең бастысы, ол танымдық қызығушылықты қалыптастыратын жұмысты ұйымдастырушы болмақ.

Оқушының физикадан білімін көтерудің ең басты шарты — оның пәнге деген қызығушылығын арттыру. Физикаға қызығушылық тудырудың басты кезеңдерінің бірі-бір есепті бірнеше тәсілмен шығарып көрсету. Мысал келтірейік.

Есеп №2. Адам эскалатормен жүгіріп өтеді. Бірінші ретте 50 баспалдақ, екінші ретте сол бағытта 3 есе үлкен жылдамдықпен жүгіріп 75 баспалдақ санайды. Егер ол қозғалмай тұрған эскалатордан жүріп өткен болса, онда қанша баспалдақ санаған болар еді?

I тәсіл

Берілгені:

$N - ?$

$N_1 = 50$

$N_2 = 75$

Шешуі:

u — адамның эскалатормен салыстырғандағы жылдамдығы

ϑ — эскалатордың жылдамдығы

l — эскалатордың ұзындығы

N — эскалатордың баспалдақ саны

Адам төмен қарай жүгіріп келеді деп есептейік

$$t = \frac{l}{u + \vartheta} \quad (1)$$

$$\frac{ul}{u + \vartheta} \cdot \frac{N}{l} = N_1 \quad (3)$$

$$S = u \cdot t = \frac{ul}{u + \vartheta} \quad (2)$$

$$\frac{3ul}{3u + \vartheta} \cdot \frac{N}{l} = N_2 \quad (4)$$

Есептің берілгендерін еске алып, жүйе құрамыз:

$$\begin{cases} \frac{uN}{u+\vartheta} = 50 \\ \frac{3uN}{3u+\vartheta} = 75 \end{cases} \quad (5)$$

Енді (5) жүйені шешіп, N –ді табамыз

$$\begin{cases} \frac{u+\vartheta}{u} = \frac{N}{50} \\ \frac{3u+\vartheta}{u} = \frac{N}{25} \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} 1 + \frac{\vartheta}{u} = \frac{N}{50} \\ 3 + \frac{\vartheta}{u} = \frac{N}{25} \end{cases}$$

Жүйенің екінші теңдеуінен бірінші теңдеуін мүшелеп аламыз

$$\frac{N}{25} - \frac{N}{50} = 3 + \frac{\vartheta}{u} - 1 - \frac{\vartheta}{u} \Rightarrow \frac{N}{50} = 2, N = 100$$

Жауабы: $N = 100$

II тәсіл

$$\begin{cases} (u + \vartheta) \cdot \frac{N-50}{\vartheta} = N \\ (3u + \vartheta) \cdot \frac{N-75}{\vartheta} = N \end{cases} \quad (1)$$

$$\begin{cases} (u + \vartheta)(N - 50) = N\vartheta \\ (3u + \vartheta)(N - 75) = N\vartheta \end{cases} \quad (2)$$

$$\begin{cases} N(u + \vartheta) - 50(u + \vartheta) = N\vartheta \\ N(3u + \vartheta) - 75(3u + \vartheta) = N\vartheta \end{cases} \quad (3) \quad \begin{cases} N(u + \vartheta - \vartheta) = 50(u + \vartheta) \\ N(3u + \vartheta - \vartheta) = 75(3u + \vartheta) \end{cases} \quad (4)$$

$$\begin{cases} Nu = 50(u + \vartheta) \\ 3Nu = 75(3u + \vartheta) \end{cases} \quad (5)$$

$$\begin{cases} Nu = 50(u + \vartheta) \\ Nu = 25(3u + \vartheta) \end{cases} \quad (6)$$

$$\begin{cases} N = \frac{50(u+\vartheta)}{u} \\ N = \frac{25(3u+\vartheta)}{u} \end{cases} \quad (7)$$

$$\frac{25(3u+\vartheta)}{u} = \frac{50(u+\vartheta)}{u} \quad (8) \quad 3u + \vartheta = 2(u + \vartheta) \quad (9)$$

$$3u + \vartheta = 2u + 2\vartheta \quad (10) \quad u = \vartheta \quad (11)$$

(11) теңдікті (7) теңдікке қойып, N -ді табамыз

$$N = \frac{50(u+u)}{u} = \frac{50 \cdot 2u}{u} = 100, \quad N = 100$$

Жауабы: $N = 100$

Есеп №3. 100°C – ~~се~~ дейін қыздырылған денені температурасы 10°C суға салғанда белгілі уақыт өткен соң, жалпы температура 40°C болды. Егер бірін-

ші денені шығармай, суға тағы сондай 100°C -ге дейін қыздырылған денені салсақ, судың температурасы қандай болады?

I тәсіл

Берілгені: Шешуі:

$\theta = ?$ M және c – судың массасы мен меншікті жылу сыйымдылығы ал,
 $t_1 = 10^\circ C$ m және c_1 – дененің массасы мен меншікті жылу сыйымдылығы
 $t_2 = 100^\circ C$ болсын. Жылу алмасу нәтижесінде су $(\theta_1 - t_2)$ градусқа жылыды,
 $t_3 = 100^\circ C$ ал дене $(t_2 - \theta_1)$ градусқа суыды. Бірінші жағдай үшін
 $\theta_1 = 40^\circ C$ энергияның сақталу заңын жазамыз:

$$c_1 m(t_2 - \theta_1) = cM(\theta_1 - t_1) \quad (1)$$

$$\frac{cM}{c_1 m} = \frac{t_2 - \theta_1}{\theta_1 - t_1} \quad (2)$$

Екінші денені суға салғанда, ол $(t_3 - \theta)$ ғаннан кейігі соңғы (ақырғы) температу-
 градусқа суыды, ал су $(\theta - \theta_1)$ градусқа ра. Енді жылу балансының теңдеуін жа-
 жылыды, мұндағы, θ – тепе-теңдік орна-замыз.

$$c_1 m(t_3 - \theta) = cM(\theta - \theta_1) + c_1 m(\theta - \theta_1) \quad (3)$$

(3) теңдіктің екі жағында $c_1 m$ -ға бөлеміз.

$$t_3 - \theta = \frac{cM}{c_1 m}(\theta - \theta_1) + (\theta - \theta_1) \quad (4)$$

(2) теңдеуді (4)-ші теңдеуге қойып, мүшелерді топтаймыз.

$$t_3 - \theta = \frac{t_2 - \theta_1}{\theta_1 - t_1} \cdot (\theta - \theta_1) + (\theta - \theta_1) \quad (5)$$

$$t_3 + \theta_1 = \frac{t_2 - \theta_1}{\theta_1 - t_1} \cdot \theta - \frac{t_2 - \theta_1}{\theta_1 - t_1} \cdot \theta_1 + 2\theta \quad (6)$$

$$t_3 + \theta_1 + -\frac{t_2 - \theta_1}{\theta_1 - t_1} \cdot \theta_1 = \left(\frac{t_2 - \theta_1}{\theta_1 - t_1} + 2\right) \theta \quad (7)$$

(7) теңдіктің екі жағында $(\theta_1 - t_2)$ -ге көбейтіп, ұқсас мүшелерін біріктіреміз.

$$(t_3 + \theta_1)(\theta_1 - t_2) + \theta_1(t_2 - \theta_1) = (t_2 - \theta_1 + 2(\theta_1 - t_2))\theta \quad (8)$$

$$(t_2 + \theta_1 - 2t_1)\theta = t_3\theta_1 + \theta_1^2 - t_1t_3 - t_1\theta_1 + t_2\theta_1 - \theta_1^2 \quad (9)$$

$$(t_2 + \theta_1 - 2t_1)\theta = (t_3 + t_2 - t_1)\theta_1 - t_1t_3 \quad (10)$$

$$\theta = \frac{(t_3 + t_2 - t_1)\theta_1 - t_1t_3}{(t_2 + \theta_1 - 2t_1)\theta} \quad (11)$$

$$\text{Өлшем бірлігі: } [\theta] = \frac{^{\circ}C \cdot ^{\circ}C}{^{\circ}C} = ^{\circ}C$$

$$\theta = \frac{(100 + 100 - 10) \cdot 40 - 10 \cdot 100}{100 + 40 - 2 \cdot 10} = \frac{40 \cdot (190 - 25)}{125} = 55(^{\circ}C)$$

Жауабы: $55^{\circ}C$

II тәсіл

Берілгені:

Шешуі:

$$\theta - ? \quad c_1 m_1 t_1 + c m t_2 = c_1 m_1 t_3 + c m t_3 \quad (1)$$

$$t_1 = 10^0 C \quad c m t_2 - c m t_3 = c_1 m_1 t_3 - c_1 m_1 t_1 \quad (2)$$

$$t_2 = 100^0 C \quad c m (t_2 - t_3) = c_1 m_1 (t_3 - t_1) \quad (3)$$

$$t_3 = 100^0 C \quad c_1 m_1 = \frac{c m (t_2 - t_3)}{(t_2 - t_3)} \quad (4)$$

$$\theta_1 = 40^0 C \quad c_1 m_1 t_3 + c m t_3 + c m t_2 = c_1 m_1 \theta + c m \theta + c m \theta \quad (5)$$

(4) теңдікті (5) теңдікке қоямыз

$$\frac{c m (t_2 - t_3)}{(t_2 - t_3)} \cdot t_3 + c m t_3 + c m t_2 = \frac{c m (t_2 - t_3)}{(t_2 - t_3)} \cdot \theta + 2 c m \theta \quad (6)$$

$$c m \left(\frac{(t_2 - t_3) t_3}{t_3 - t_1} + t_3 + t_2 \right) = c m \theta \left(\frac{t_2 - t_3}{t_3 - t_1} + 2 \right) \quad (7)$$

$$\theta = \frac{\frac{(t_2 - t_3) t_3}{t_3 - t_1} + t_3 + t_2}{\frac{t_2 - t_3}{t_3 - t_1} + 2} \quad (8)$$

(8) теңдікті түрлендіріп, (9) теңдікті аламыз $\frac{2 t_2 t_3 - t_1 (t_2 + t_3)}{t_2 + t_3 - 2 t_1}$ (9)

$$\theta = \frac{2 \cdot 100 \cdot 40 - 10(100 + 40)}{100 + 40 - 2 \cdot 10} = \frac{2 \cdot 100(40 - 7)}{120} = 55 (^0 C)$$

Жауабы: 55⁰C**Пайдаланған әдебиеттер:**

1. Балаш В.А. Задачи по физике и методы их решения. — М.: Просвещение, 1982.

2. Волькенштейн В.С. Жалпы физика курсының есептер жинағы. — Алматы: Мектеп баспасы, 1974.

3. Құлбекұлы М., Хамраев Ш. Электр және магнетизмнің физикалық негіздері. — Алматы: «Қарасай» баспасы, 2008.—265 б.

4. Ақылбаев Ж.С., Ермағанбетов Қ.Т. Электр және магнетизм. — Қарағанды, 2002. — 479 б.

5. Идоров И.Е. Основные зако-

ны электромагнетизма. — М.: Высшая школа, 1991.

Айнаш Керейбаевна

ҚҰРМАНБЕКОВА,

№64 мектеп-лицейінің физика пәні

мұғалімі,

директордың оқу ісі жөніндегі

орынбасары.

Арайлым Нұрсейтқызы

ОМАРХАН,

№64 мектеп-лицейінің физика пәні

мұғалімі.

Астана қаласы.

Қазақстандағы 1930-1950 жылдарғы саяси репрессия

Сталиндік геноцидтің қасіретті жылдары туралы сөз болғанда, тарихшылар Қазақстанды сталиндік жүйе «алпауыт әлеуметтік эксперимент» жүргізген полигонмен салыстырады. Кейіннен Қазақстанға «халықтар достығының зертханасы» деген анықтама беріледі.

1931 жылы І Бүкілодақтық социалистік өндіріс жұмыскерлерінің конференциясында И. Сталин: «Біз алдыңғы қатарлы мемлекеттерден 50-100 жылға артта қалып қойдық. Біз осы уақытты 10 жылда басып өтуіміз қажет», - деп мәлімдейді. «Барлық халықтар көсемі» осы «жүгіріп өтуге» қанша адам құнын төлеу керектігін есепке алмайды. Ол бұл мақсатқа жету үшін заңсыздық та, жаппай репрессия да толығымен қолданыла алады деп санайды. И. Сталин өзінің қатігездігімен және бірбеткейлігімен партия және мемлекет аппараттарын бағындыра отырып, олардың көмегімен өз мақсатына жетеді. 1930 жылдардың аяғында КСРО-да партиялық мемлекеттік бюрократия, жаппай репрессия мен қорқыту, лагерлер мен түрмелер үстемдік еткен сталиндік социализм орнайды. Қазақ ұлты қатігез геноцидке тап болып, ауыр кезеңдерді бастан өткереді.

1937-1938 жылдары саяси репрессия бұрынғы КСРО-ғы жеке тұлғаларға қарсы ұйымдастырылған қуғын-сүргін шараларының ең шарықтаған кезеңі болады. Ол бірнеше факторлардың, әсіресе белгілі әлеуметтік-саяси топ-

тардың, соның ішінде Б (б) КП-нің билік үшін күресінің нәтижесі болып табылады. Бұл күресте И. Сталиннің жеке билігін орнату барысында тек шынайы қарсыластарын ғана емес, бәсекелестерін, сталиндік режимнің қарсыластарын да жоюға бағытталған саясат негізгі роль атқарады.

Бұл жерде жасырын экономикалық сыр да болады. КСРО ұлан-байтақ территориясы бар, аграрлық бағыттағы мемлекет болды. Өркениеттік әдістермен экономикаға жаңа бағыт беру ұзақ тарихи үрдісті талап етіп, ішкі саяси жағдайдың біршама жағымды болғанын қажетсінетін еді. Ал Қазақстан орасан зор кеңістікті алып жатқан, ауа райы қолайлы, табиғи ресурстарға бай, халқы аз болғандықтан, бұл мақсатты жүзеге асыруға өте қолайлы болды. И. Сталин үшін «жетіп алып, озып кету», жедел күшті өнеркәсіп пен қуатты әскери-өнеркәсіптік кешен құру маңызды болды. Ал, репрессиялық саясат қосымша қаражат көмегінсіз елдің халық көп шоғырланған аймақтарына орасан зор көлемдегі адамдарды қоныс аудартып, олардың еңбектерін пайдалануға мүмкіндік беретін еді.

Репрессиялық іс-әрекет бағдарламасының негізі Сталиннің нақты «халық жауларын» табу арқылы социалистік қоғамды нығайту үшін таптық күресті күшейту қағидасына сүйенеді. Халық жауларын «партия мен халыққа бөтен элементтер» арасынан іздеу көзделеді.

Мұндай «бөгде элементтер» ең алдымен, партияның өз ішінен, зиялылар қатарынан, елдің «басқаша» ойлайтын азаматтары арасынан іздестіріледі.

1937-1938 жылдары репрессия науқанының күшеюіне 1936 жылғы 29 шілдедегі Б (б) КП ОК барлық партия ұйымдарына жіберген «сақтық пен жауды тани алмау» барысында жіберген қателіктер мен олқылықтарды тез арада жоюды талап еткен Жабық хаты ықпал етті.

Жаппай қуғын-сүргін елдегі халыққа қорқыныш ұялатып, ешкім өзін қауіпсіздікте сезінбеді. Әр адамға партия мен мемлекет үшін сіңірген орасан зор еңбегіне қарамастан, қамауға алып, жалған айыптар тағып отырды. Бұл әрекеттер адамдарды «жоғарыдан» берілген бұйрықтарды еш қарсылықсыз, үндемей орындауға мәжбүр етті. Репрессия барлық халық пен саланы қамтиды.

Сталиннің жаппай қырып-жою саясаты бойынша жоспарын жүзеге асыруы 1937 жылғы 2 шілдедегі Б (б) КП ОК шешімінен басталып, ПХК Ежовтың қолы қойылған № 00447 жедел бұйрығымен жеделдетілді.

Сталиннің жендеттері нағыз ұлтжанды азаматтарды «Отанды сату» мен «зиянкестігі» үшін айыптады. Әміршіл-әкімшіл жүйенің саясатына иланған жұмысшылар, ғалымдар, колхозшылар мен мұғалімдер, командирлер мен солдаттар «Сатқындарға кешірім жоқ», «Сұрқия бандаларды жою керек», «Тыңшыларға — өлім» және т.б. ұрандармен шерулерге шығады, басылымдарда мақалалар жариялайды. 1938

жылдың ақпан айынан бастап 13 наурызға дейінгі аралықтағы 10 күн ішінде Қазақстанның барлық басшылары ең жоғары жаза — ату жазасына кесілді. Әскери Алқа арқылы 650 адам атылып, Халық Комиссарлары Кеңесінің төрағасынан бастап, оның орынбасарлары, барлық облыстық және қалалық, аудандық партия комитеттерінің хатшылары атылды.

Репрессия қармағына тек мемлекет басшылары емес, ғалымдар, жазушылар, ақындар, мәдениет және өнер, білім қызметкерлері ілікті. Сталиндік қанды «механизм» интеллигенцияны толық жоюға бағытталды. Қамауға алынған, атылған «халық жауларының» әйелдері 5-8 жылдан кем емес мерзімге лагерлерге қамалды.

Ал, балалары еңбекпен түзету лагерлері мен түрмелерге, балалар үйлеріне жіберілді.

Саяси репрессияның 1937-1938 жылдардағы толқынында қаза тапқан, ақын жазушылардың басым бөлігі Қазан төңкерісіне дейінгі жылдарда қызмет еткен интеллигенция өкілдері еді. Саяси репрессия жылдарының зобаланы қазақ интеллигенциясының құрамындағы маңдай алды ер азаматтарының өмірлерін қиып жіберсе, ал қазақтың әйел интеллигенциясына өте ауыр соққы болып тиді. Бұл оқиға олардың сан жағынан өсуін тежеді. Олар өздері үшін-де, «халық жаулары» болып кеткен күйеулері үшін-де, жауапкершілікке тартылды.

Репрессия мәліметтеріне арналған деректерге жүгінсек 1937-1938 жылдарда «Халық жауы» деген жаламен

ересек азаматтардың арасында жазықсыз атылған қазақ азаматтары Одақ бойынша білімі бар, қызмет істеп жүргендер ішінде орташа көрсеткіштен 2 есе, дәлірек айтсақ грузиндерден 2 есе артық, орыстардан 3 есе дерлік, татарлардан 4 есе, ал өзбектерден бақандай 5 есе көп болды.

Қазақ халқының тарихынан 1937-1938 жылдардағы сталинизм сүргінінің (репрессияның) құрбандары жайындағы, ақиқат әлі түгел ашылып болған жоқ. XX ғасырдың басындағы қазақ интеллигенцияларының азаматтық, интеллектуалдық деңгейі аса жоғары болғаны жалпыға мәлім. Отызыншы жылдары жаңа қаулап өсіп келе жатқан қазақтың интеллигенциясы Коммунистік партия Кеңес өкіметінің жазалау органдарының жіті бақылауы жағдайында қызмет етті. Саяси-идеологиялық қысым олардың маман ретінде өсуіне жасанды қиындықтар тудырды.

Адам өмірін бір оқпен ғана шешуге негізделген жоғарыдағы шешімдерді жүзеге асыру және тоталитарлық режимді нығайту үшін арнайы мекемелер «желісі» қажет болды. Қазақстанның табиғи-географиялық ерекшелігі мұндай «желілер» құруға сәйкес келді. 1939 жылдың аяғына қарай КСРО-да 600-ден аса жалпы және ішкі түрмелер болды, оның ішінде Қазақстанда 23 жалпы және 11 ішкі түрмелер орналасты.

Яғни 1937-1938 жылдардағы саяси репрессиялық қанды қырғын жазықсыз жандарды жазалау, тұтқындап жер аудару, сотсыз содырлық жасап ату, жою жағдайлары кең өріс алып, еліміздің барлық жерлерін қамтыған болса,

ал оның жалғасы соғыстан кейінгі 1940 жылдардың аяғы мен 1950 жылдардың басындағы сталиндік репрессияға ұласты. Бұл жолы «буржуазиялық ұлтшылдар» космополитизм мен күрес жолында сынның атқылауына творчестволық және ғылыми интеллигенция өкілдері түсті. 1940 жылдардың екінші жартысында қазақ халқы ауыз әдебиетінің 100 томға жуық құнды туындылары партия шешімімен қоғамға зиянды деп танылып, оларды пайдалануға тиым салынды.

Ұлы Отан соғысынан кейінгі жылдардағы Қазақстан жерінде жүргізілген мұндай жағдайларды тек И. Сталиннің өлімі ғана кезекті жаппай саяси репрессияны тоқтатқанымен қазақ интеллигенцияларына деген саяси-идеялық күрес кейінгі жылдары да жалғасын тауып жатты.

Демек, 1940 жылдардың 2-жартысы мен 1950 жылдардағы жазушы, филолог және тарихшы педагог ғалымдарымыздың сол кездегі жағдайлары бойынша ұлт даярлаудағы орны айта қаларлықтай болған жоқ. Бұл құбылыс тарихи қалыптасқан жағдай еді. Өйткені әкімшіл-әміршіл жүйенің басқарудағы әдісі осындай келіссөздікке әкелді. Яғни біздің бүгінгі рухани саладағы қиыншылықтарымыздың бір ұшы нағыз қазақ мамандарының социалистік құрылыстан зорлықпен ажыратылғанында жатқан еді.

Сталиндік репрессия кезінде қазақ халқының басшылық қызметтегі азаматтары мен қоғам-қайраткерлері болып жүрген бір туар азаматтары және ақын жазушыларының ең таңдаулы

өкілдері қаза тапты. Ұлтымыз өзінің аса дарынды, білімді, ұлтжанды асыл тұлғаларынан айырылды. Орны толмас шығынға ұшыратылған қазақ интеллигенциясының даму қарқыны бәсеңдеді. Кеңестік шығыстағы түркі халықтарының қатарындағы ең озық ойлы қазақ интеллигенциялары, халқымыздың ақыл-ойының қаймағына келген саяси репрессияның зауалы аса ауыр да қайғылы болды.

Қазақ даласын атақты және адал азаматтарынан айырған сталиндік геноцид Ақпан және Қазан төңкерістер кезеңінде 2-ге бөлінген қазақ интеллигенциясын жойып жібергендігі тарихи ақиқат. Сондықтан, бүгінгі күнде саяси репрессия тақырыбын әлі де болса тереңірек зерттеп, жаңа ғылыми- зерттеу жұмыстарын жүргізу қажет. Қазақстан

Республикасы тәуелсіздік алғаннан кейін, 1997 жылы «31 мамыр — Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні» болып ресми түрде жарияланды. Бұл жас ұрпақ бойына отаншылдық сезімін ұялатуға, тарихтың «ақтандақ беттерін» зерделей отырып, өшкенді жаңғырту, қоғамдық жүйені парасаттылық тұрғысынан пайымдау үлгілерін танытуға мүмкіндік берді.

**Назира Егинбековна
КАРИПБАЕВА,
№12 орта мектептің тарих
пәнінің мұғалімі.
Байсерке ауылы,
Іле ауданы,
Алматы облысы.**

Тарих пәнін оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары

**Фарида
Кажимухановна
НУРКАСЫМОВА,
№14 мектеп-
гимназиясының
тарих пәні мұғалімі.
Астана қаласы.**

Мақалада функционалдық сауаттылықты қалыптастыру үшін білім

беру мен білім алудағы ерекшеліктер көрсетіледі. Функционалдық сауаттылық — адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарымқатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын

және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады.

Қазақстан тарихы сабақтарында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту Функционалдық сауаттылықты дамыту процесі пәндік білім, білік, дағдыға негізделген оқу пәндері арқылы ойлау қабілетін қалыптастыру негізінде жүзеге асырылады. Функционалдық сауаттылық Осы уақыттың барлық қиындықтарын ескере отырып, адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсу және оған мүмкіндігінше тез бейімделу және қызмет ету қабілеті ретінде функционалдық сауаттылық ерекше өзектілікке ие.

Функционалдық сауаттылықтың бағыттары: Оқу сауаттылығы; Математикалық сауаттылық; Ғылыми сауаттылық; Қаржылық сауаттылық; Ғаламдық құзыреттер; Шығармашылық ойлау.

Оқу сауаттылығы — бұл адамның мәтінді түсініп, қолдана білуі, олар туралы ой елегінен өткізіп, алға қойған мақсатына жету үшін оқумен айналысуы. Оқушықажетті ақпаратты табуға, шығаруға, оны түсіндіруге және біріктіруге, мәтіннің мазмұнын түсінуге және бағалауға, алынған ақпаратты пайдалануды үйренуі керек. Математикалық сауаттылық — функционалдық сауаттылықтың екінші маңызды құрамдас бөлігі. Ол нақты

дүниелік мәселелерді шешуге көмектесу үшін математиканы қолдану қабілетін қамтиды, сонымен қатар математиканың «тілін» түсіну қабілетін қамтиды. Жаратылыстану сауаттылығы — білімін нақты жағдайларда ғылыми әдістерді қолдану арқылы зерттеп, шешуге болатын мәселелерді анықтау, бақылаулар мен тәжірибелер негізінде қорытынды жасау үшін пайдалана білу. Қаржылық сауаттылық — бұл қаржылық сектордағы білімдердің, дағдылардың, дағдылардың және қарым-қатынастардың, сондай-ақ жеке әлеуметтік-педагогикалық сипаттамалардың жиынтығы, олардың қалыптасуы адамның әртүрлі әлеуметтік-экономикалық рөлдерді өнімді орындауға қабілеттілігі мен дайындығын анықтайды: үй иесі, инвестор, қарыз алушы, салық төлеуші және т.б. Жаһандық құзыреттіліктер — бұл жаһандық сипаттағы мәселелер мен мәдениетаралық өзара әрекеттестікке әртүрлі көзқарастардан сыни тұрғыдан қарау қабілеті; мәдени, діни, саяси, нәсілдік және басқа да ерекшеліктер адамдардың қабылдауына, пайымдауларына және көзқарастарына қалай әсер ететінін білу; адамның қадір-қасиетін ортақ құрметтеуге негізделген басқалармен ашық, құрметті және тиімді өзара әрекеттесу. Шығармашылық ойлау — адамның өз қиялын идеяларды дамыту және жетілдіру, жаңа білімді қалыптастыру, бұрын кездеспеген мәселелерді шешу үшін пайдалана алуы.

Қазіргі білім берудегі тарих және қоғамтану сабақтарында функцио-

налдық сауаттылықты дамытудың ең өзекті құралы модельдеу болып табылады. Модельдеу әдісі — зерттеудің жалпы ғылыми әдісі, онда білім объектінің өзі зерттелмейді, оның модел деп аталатын түрдегі бейнесі, бірақ зерттеу нәтижесі модельден объектіге ауысады. Ол синтетикалық тәсілге негізделген: объектінің жеке бөліктері зерттеледі, олардың жұмыс істеуі зерттеледі, білім пәніне қатысты мәліметтердің жиынтығы түсіндіріледі. Бұл әдістің негізі болып табылатын визуализация маңызды элемент болып табылады, өйткені біздің миымыз мәтіндік ақпаратқа қарағанда көрнекі ақпаратты 60 мың есе жылдам өңдейді. Модельдеу мүмкіндік береді:

- оқушылардың қабылдауының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оқу-тәрбие үрдісінде үздіксіз білім алу, өздігінен білім алу дағдысын қалыптастыру;

- оқушының жүйелі сыни жаһандық ойлауын дамыту;

- модельді қарым-қатынас, позицияларды үйлестіру, ұжымда өзара әрекеттесу құралы ретінде пайдалану;

- оқушыны мәтінмен жұмыс істеуге, талдауға, толықтыруға, әр түрлі дереккөздерден қажетті ақпаратты тауып, шындықпен салыстыруға үйрету. Ақпаратты құрылымдау принципі негізгі ойды бөліп көрсетуді, ақпараттық блоктар арасындағы байланыстарды қадағалауды, оны жаңа ақпаратпен толықтыруды жеңілдетеді. Модельдеудің негізгі ерекшеліктері:

- материалды немесе материалдық

немес үлгі жасауға болатын объектінің болуы;

- нақты объектіні модельмен ауыстыру (сызба, физикалық құрылымдар, символдық формалар немесе формулалар түріндегі жасанды түрде жасалған объект);

- маңызды белгілердің бейнеленуі, объектінің құрылымын, қасиеттерін, элементтері арасындағы қатынастар мен қатынастарды қарапайым және өрескел түрде көрсету, жаңа қасиеттерді болжауға мүмкіндік беретін гипотетикалық сипаттамалар жиынтығы;

- объектінің сипаттамасына субъективтілік пен қиялдың элементін енгізу (зерттелетін объектінің маңызды сипаттамалары туралы автордың көзқарасы).

- талдау нәтижелерін түпнұсқаның сипаттамаларымен салыстыру. Бұл әдіс әмбебап болып табылады, бұл оны функционалдық сауаттылықтың кез келген саласын жүзеге асыруда қолдануға мүмкіндік береді. Кесте — ақпаратты жүйелеуге, талдауға, салыстыруға, салыстыруға, негізгі нәрсені ерекшелеуге, түрлендіруге, құрылымдауға, әр түрлі дереккөздерден алу мүмкіндігі бар материалды жалпылауға мүмкіндік беретін, оны тұтас қабылдауға және қабылдауға мүмкіндік беретін үлгі. түсіну. Біз кестелердің мына түрлеріне жүгінеміз: тақырыптық; хронологиялық; салыстырмалы-аналитикалық; синхрондық.

Тақырыптық кесте — тарихи өткеннің немесе қоғамдық даму құбылысының жеке мәселелері мен мәселелерін

ашатын модель. Хронологиялық кесте — тарихи құбылыстардың ұзақтығын, олардың ретін көрсететін үлгі. Күндер мен оқиғалар торының бір түрін білдіреді. Салыстырмалы аналитикалық кестелер тарихи оқиғаларды немесе қоғамтану құбылыстарын салыстырмалы талдауға негізделген. Оларды құрастыру үшін салыстыру сызықтары мен талдаудың негізгі объектілерін шешу керек. Синхрондық кесте — жал-

пы және аймақтық тарихты зерделеуде, сондай-ақ әр түрлі елдерде шамамен бір уақытта болған аса маңызды оқиғалар мен құбылыстарды тіркейтін курсаралық байланыстар үшін сәтті қолданылған модель. Әр түрлі елдер мен халықтардың тарихын біртұтас дүниежүзілік-тарихи процесс ретінде қабылдау Ұстаз мамандығы әрқашанда ең қиын мамандықтардың бірі болған және бола бермек.

Наглядность как один из важнейших дидактических принципов, используемых на уроках в начальных классах

**Назгуль Сагатовна
СУНДЕТБАЕВА,**
учитель начальных
классов КГУ
«Общеобразователь-
ная школа №4.
город Жезказган,
Улутауская
область.

**Маргарита
Исхаковна
АБУЗЯРОВА,**
учитель начальных
классов КГУ
«Общеобразователь-
ная школа №3.
город Жезказган,
Улутауская
область.

Как сказал один из известных педагогов прошлого века Василий Иванович Сухомлинский: «Ум ребенка находится на кончиках его пальцев». Продолжить эту фразу хотелось бы словами «Учение ребенка находится перед его глазами». Значение наглядных материалов в образовательном процессе начальной школы переоценить невоз-

можно, когда особое внимание уделяется развитию когнитивных и познавательных способностей учеников. Один из ключевых факторов, способствующих улучшению качества обучения, - это использование наглядности. Наглядные материалы, используемые при обучении на разных уроках, позволяют детям легче усваивать новую информа-

цию с большей эффективностью. Актуальность темы данной статьи заключается в том, что использование наглядных материалов при проведении уроков в начальных классах является важным фактором, оказывающим влияние на качество знаний обучающихся [1].

Цель статьи — определить особенности применения наглядных материалов в начальной школе. Наглядность — это использование различных визуальных и материальных средств для иллюстрации и объяснения учебного материала. Она предоставляет ученикам возможность получать информацию и понимать ее на более конкретном и наглядном уровне. Наглядные пособия, модели, графики, таблицы, иллюстрации — все эти элементы помогают учащимся увидеть и понять абстрактные понятия и принципы. Автором первых трудов, обобщающих опыт поколений учителей по методике применения наглядности, стал чешский педагог Я. Коменский [2].

Несомненно, грамотно подобранные наглядные материалы — большое подспорье в работе учителя. Каких же результатов они помогают добиться?

1. Быстрое запоминание информации Наглядность помогает ученикам воспринимать и запоминать информацию более эффективно. Учебные материалы, представленные визуально, активизируют работу зрительной памяти и способствуют лучшему запоминанию. Дети запоминают картинки, цвета и формы лучше, чем слова и абстрактные понятия. Как гласит на-

родная мудрость: «Лучше один раз увидеть, чем сто раз услышать»;

2. Усвоение сложных понятий. Наглядные пособия помогают детям понять абстрактные и сложные для понимания вещи, которые, может быть, трудно представить себе без визуальной составляющей. Например, иллюстрации модели или диаграммы могут помочь объяснить сложные математические операции, суть природных явлений или обобщить уже известные факты в систему знаний;

3. Развитие воображения и критического мышления Наглядность стимулирует развитие воображения и критического мышления у детей. Просмотр и анализ наглядных материалов, формулировка вопросов и их обсуждение помогают ученикам активно мыслить, рассуждать и анализировать представленную информацию. В ежедневной педагогической практике наглядность — неотъемлемая часть, составляющая ведения урока. Регулярное применение разнообразных наглядных материалов способствует не только привлечению внимания детей, но и создает положительный настрой и формирует стойкий интерес к изучению предмета. Детям нравится играть в игры на сопоставление, проводить мини-исследования на уроке, работать в парах, группах и индивидуально [3].

Наглядные материалы, подобранные и разработанные в соответствии с лексической темой урока, позволяют объединить между собой различные этапы урока, сделать их более логичными, обеспечивают плавный переход

от одного вида деятельности к другому. Особенности применения наглядности в начальной школе заключаются в таких ключевых моментах, как: 1. Использование иллюстраций и картинок — яркие и ассоциативные иллюстрации и картинки помогают детям легче усваивать новую информацию. Их использование в учебных пособиях и материалах, размещаемых на доске, формируют интерес и вовлеченность учеников;

2. Использование различных моделей и конструкций — модели и конструкции, например, для изучения математики, информационно-коммуникативных технологий, естествознания, помогают учащимся лучше представлять пространственные формы и законы природы. Они демонстрируют сложные понятия в конкретной форме, позволяя лучше усваивать учебный материал;

3. Применение интерактивных и компьютерных технологий — современные инновационные технологии, такие как интерактивные доски, компьютерные программы и онлайн-ресурсы, предоставляют ученикам ещё больше возможностей для визуализации и интерактивного усвоения информации. Такие способы демонстрации наглядного материала особенно хорошо зарекомендовали себя среди детей, имеющих опыт пользования Интернет-технологиями в возрасте 9-10 лет, т.е. обучающиеся 3-4 классов;

4. Организация выставок и презентаций. Выставки и презентации, на которых ученики демонстрируют свои ра-

боты и проекты, являются прекрасным средством использования наглядного материала. Это позволяет учащимся визуально представить свои достижения, делиться своими знаниями и достижениями с другими. В то же время участие детей в выставках позволяет им укрепить дружеские связи, завести новых друзей по интересам, привлечь внимание школьного сообщества к интересующим его вопросам [4]. Использование наглядных материалов имеет большое значение при изучении таких тем, когда имеются сложности с демонстрацией изучаемого.

К основным наглядным методам обучения принято относить:

1) Метод наблюдения — за явлениями, предметами, действиями. Используя данный метод, лучше всего планировать урок в форме путешествия, экскурсии, прогулки — отправиться в парк, кинотеатр, библиотеку и т.д.;

2) Метод иллюстрации — картины, карточки, плакаты, портреты, схемы, таблицы, графики и т.д. актуальны на уроках учебной программы;

3) Метод демонстрации — видеосюжеты, ролики, фильмы, приборы, опыты, особенно с использованием современного школьного оборудования. При использовании наглядных методов обучения необходимо следовать и определенным правилам: содержание наглядного материала должно соответствовать возрастным особенностям детей, изучаемой теме и другим факторам; по возможности необходимо привлекать детей к поиску необходимого материала на уроке; и, главное, если

использование наглядного материала запланировано, не стоит о нем забывать — обязательно стоит обратить на него внимание детей, задать вопросы, связанные с его использованием, дать детям возможность поработать с ним и выполнить задания [5].

Таким образом, наглядность является важным дидактическим принципом, который помогает сделать учебный процесс более эффективным и интересным для учеников. Ее использование в начальной школе способствует лучшему усвоению информации, пониманию сложных понятий, развитию воображения и критического мышления. Педагоги должны активно применять наглядную методику в своей работе, используя различные визуальные и материальные средства, чтобы создать максимально благоприятную образовательную среду для учеников начальной школы.

Список использованных источников:

1. Аппарович Н.И. О системе наглядных средств обучения — Преподавание истории в школе. — 2017, №5.
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/pri-menenie-sredstv-naglyadnosti-naurokah-v-nachalnoy-shkole/viewer>
3. Иванова Н.Ю. Использование современных педагогических и информационных технологий в образовательном процессе для активизации творческого потенциала учащихся. — 2016, 412 с.
4. Лавлинский С.П. Технология литературного образования: Коммуникативно-деятельностный подход. — М: Процесс-Традиция, 2021, 364 с.
5. Молдавская Н.Д. Литературное развитие школьников в процессе обучения. — М: Педагогика, 2016, 261 с.

Развитие познавательной активности и мотивации обучающихся через дидактические игры на уроках русского языка и литературы

Понятие игровая педагогика как формы, обеспечивающей психолого-эмоциональной обратной связи между учеником и педагогом, становится важным направлением при внедрении

обновленных программ обучения, поскольку только при обеспечении такой связи педагог сможет своевременно выстроить систему критериев оценивания результативности проделанной

работы по изучению и закреплению учебного материала. Одним из видов игрового метода является дидактическая игра, в которой все действия участников регулируются игровой задачей и игровыми правилами. Дидактические игры как инструмент повышения интереса и качества обучения русскому языку и литературе приобрели практическое значение в процессе совершенствования педагогических навыков и умений учителя русского языка и литературы, который способен решать задачу формирования познавательного интереса своих учеников. Вопросы, которые будут возникать в процессе реализации дидактических задач игры, в значительной степени будут носить технический характер при правильно выстроенной методике.

Учитель русского языка и литературы, реализующий процесс обучения по обновленным программам обучения, должен уметь определять дидактические игры не только по обучающему содержанию и познавательной деятельности учащихся, но и по организации взаимоотношений между детьми в процессе использования игры, четко определяя роль преподавателя в игровом моменте.

Дидактические игры должны органически сочетаться с серьезным, напряженным трудом таким образом, чтобы игра не отвлекала от учения и способствовала интенсификации умственной работы.

«Лошадь и жокей». Группа делится на две группы: «жокеев» и «лошадей». Первые получают карточки с вопроса-

ми, вторые — с правильными ответами. Каждый «жокей» должен найти свою «лошадь». Этот прием применим даже на уроках изучения нового материала. Минус — необходимость всему коллективу одновременно ходить по кабинету, это требует определённой сформированности культуры поведения.

«Парный выход». Учитель вызывает к доске обучающегося. Тот подбирает себе пару, а затем записывает по памяти любое словарное слово, обозначающее предмет. Его товарищ находит подходящее к этому слову название действия и записывает рядом. Эту работу можно проводить и в парах.

При организации самостоятельной работы над новой темой важно, чтобы обучающимся было интересно проработать новый материал. Как же это можно сделать?! Конечно, при помощи активных методов! Для работы над темой урока использую методы

«Улы» — обсуждение в группах.

«Кластер» (может быть использован на разных этапах урока). Смысл этого метода заключается в попытке систематизировать имеющиеся знания по той или иной проблеме и дополнить новыми.

«Инфо-угадайка». Преподаватель дает ряд вопросов для работы в группах. (Догадайтесь о теме урока. На доске слова: 1 столбик — мышь, дочь, ложь; 2 столбик — шалаш, грач, малыш). Выберите из карточек №1 нужную и прикрепите на доску, проверяем вместе. Выберите из карточек №2 нужную и прикрепите на доску, проверяем вместе. Сравните слова каждого стол-

бика. Выберите из карточек №3 нужную и прикрепите на доску, проверяем вместе. Итог, на доске появляется группа карточек сущ, без Ъ, с Ъ, жен. род и муж.род. Формулируем тему.

«Мозговой штурм». На доске записана тема урока. Остальное пространство доски разделено на секторы, пронумерованные, но пока не заполненные. Ученикам предлагается обдумать, о каких аспектах темы далее пойдет речь. По ходу работы с темой дети выделяют ключевые моменты и вписывают в секторы. Постепенно исчезают «белые пятна»; отчетливое разделение общего потока полученной информации способствует лучшему восприятию материала. После презентации возможно проведение краткого обсуждения по теме и, при наличии вопросов, преподаватель дает ответы на них.

«Творческая мастерская». Применяется на обобщающих уроках литературы. К уроку обучающиеся готовят иллюстрации на заданную тему, пишут сочинения, стихи, рассказы, подбирают пословицы. Дается задание разделиться на группы, создать и презентовать групповой проект на заданную тему. Предварительно необходимо составить план размещения принесенного на урок материала, оформления титульного листа. На работу отводится 20-25 минут. По истечении этого времени каждая группа или ее представитель должны презентовать свой проект. Научиться дружно, работать в группах, прислушиваться к мнению товарищей, коллективно создавать замечательные работы (картины, газеты, книги) из со-

бранных вместе материалов — главная цель этого урока.

Также на этом этапе хорошо использовать метод «Синквейн». Метод уже довольно «избитый», но является одним из любимых у детей. Хорошо использовать на уроках русского языка при изучении словарных слов.

Завершить урок, можно, применив такие методы «Ромашка», «Мудрый совет», «Итоговый круг».

«Ромашка». Ребята записывают ответ главного вопроса урока на «лепестки» ромашки и прикрепляют к «цветку» на доске.

«Мудрый совет». Группа пишет в конце урока «совет» одноклассникам, которые еще не совсем поняли тему урока или не изучали ее.

На этапе рефлексии можно применить следующие методы:

«Комплимент» (оценивается активность и качество работы) Обучающиеся оценивают вклад друг друга в урок и благодарят друг друга (комплимент-похвала, комплимент деловым качествам, комплимент в чувствах) и преподавателя за проведенный урок. Такой вариант окончания урока дает возможность удовлетворения потребности в признании личностной значимости каждого.

Активные методы обучения помогают развивать мотивацию к обучению, учиться самостоятельно добывать знания, повышают интерес к предмету, позволяют активизировать процесс развития коммуникативных навыков.

Дидактические игры по русскому языку и литературе в контексте внедре-

ния обновленных программ обучения будут определять не только уровень готовности педагога к инновациям, но и его способность к установлению доверительных отношений с учеником, при которых возможно творческое развитие личности как учителя, так и ученика.

Список литературы:

1. Болотнова Н.С., И.И. Бабенко, А.А. Васильева и др. Коммуникативная стилистика художественного текста: лексическая структура и идеостиль / под ред. проф. Н.С. Болотновой. Томск: Издат. Томского государственного пед. университета, 2001. — 331 с.
2. Букатов В.М. Педагогические та-

инства дидактических игр: Учебно-методическое пособие. — М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2003. — 152 с.

3. Волина В.Н. Дидактические игры по русскому языку (материалы для опытного обучения учащихся 4 класса). — М., 1989. — 19 с.

4. Далецкий Чеслав. Риторика: заговоры, и я скажу, кто ты: учебное пособие. — М.: Омега, 2004. — 488 с.

**Алия Абилькаировна
КУРМАНАЛИЕВА,**
учитель русского языка и литературы
КГУ «Школа-гимназия №73»
Бостандыкский район,
г. Алматы.

Развитие познавательного интереса обучающихся начального уровня образования через создание проблемных ситуаций

Проблемное обучение — это вид обучения, предполагающий создание проблемной ситуации и управление деятельностью учащихся по самостоятельному решению учебных задач. Под проблемой можно понимать множество проблем, задач, теоретических или практических задач, которые требуют от учащихся определенных действий для обучения. Основатели и исследователи данного вида обучения,

американцы: Дж. Дьюи и его ученик В. Клипатрик, русский учёный М. Махмутов.

Еникеев М.И. подробно раскрывает вопрос закономерностей познавательных процессов. Развитие познавательных процессов — это развитие таких психических процессов, как ощущение, воображение, восприятие, внимание, память, мышление, речь без которых нельзя представить

успешное обучение ребенка в школе.

Божович Л.И. утверждала, что познавательный интерес имеет огромную побудительную силу, ведь именно он заставляет человека не только активно стремиться к познанию, но и активно искать средства и способы удовлетворения возникшей у него жажды знаний.

Творческие задания, дидактические игры, проблемные задачи и интегрированные уроки полезны для развития познавательных интересов младших школьников. Условия, способствующие формированию, развитию и укреплению познавательного интереса младших школьников:

- максимальная опора на активную умственную деятельность учащихся. Основной основой развития познавательных способностей и возможностей учащихся, а также развития подлинного познавательного интереса являются ситуации решения познавательных задач, активного поиска, прогнозирования, размышления, ситуации психического напряжения, ситуации несоответствия суждения, необходимые для понимания себя, принятия решений, принятия определенной точки зрения, конфликты разных позиций.

Критериями познавательной самостоятельности на основе теоретического анализа проблемы мы выделяем:

- стремление и умение самостоятельно мыслить;
- способность ориентироваться в новой ситуации, найти подход к решению новой задачи;
- независимость собственных суждений школьников;
- способность преодолевать трудности без посторонней помощи.

Исходными моментами развития познавательного интереса у младших школьников являются:

- положительное отношение ребенка с первого класса к учению, как социально значимой деятельности;
- стремление к решению интеллектуальных задач, обогащающих ребенка новыми знаниями, умениями и навыками.

Возникающие несоответствия, доходящее, иногда до противоречия создают на уроках проблемную ситуацию:

- между старыми, уже усвоенными знаниями и новыми фактами, обнаруживающимися в ходе решения данных задач. Пример. Урок математики. Айсултан записывал математические выражения к заданиям:

1) к 2 прибавь 5 и помножь на 3;

2) к 2 прибавь 5, помноженное на 3.

У него получились вот такие записи:
 $2+5*3=21$ $2+5*3=17$

Найди ошибку в записях.

Верный вариант: $(2+5)*3=21$

$2+5*3=17$

1. У Алмы 2 монеты по 50 тенге, 2 монеты по 5 тенге и 3 монеты по 1 тенге. Сколько тенге у девочки?

2. Найди неизвестные монеты

$42 \text{ тг} = 20 \text{ тг} + \text{тг} + \text{тг} + 2 \text{ тг}$

$76 \text{ тг} = 50 \text{ тг} + \text{тг} + \text{тг} + \text{тг} + \text{тг} + \text{тг}$

3. Прочитай. Запиши условие и вопрос. Реши задачу. Запиши ответ. Составь и реши обратную задачу.

Блокнот стоит 80 тенге, а альбом на 20 тенге дороже. Сколько стоит альбом?

4. Выполни действия. Напиши промежуточный результат. Сравни

- между одними и теми же по характеру знаниями, но более низкого и бо-

лее высокого уровня.

Пример. Урок по букварю. Учитель говорит: слово (снег). Какие звуки по порядку мы слышим, произнося это слово? [с] [н] [э] [к] Посмотрите, как пишется это слово. Сравните со звуковым произношением этого слова. Далее дается представление об орфограмме.

Парный звук ты проверяй рядом гласный подставляй. Снег — г — снега. Или, если гласный у тебя вызовет сомнение, ты немедленно его поставь под ударение. Озеро- е- озера. Моря-о-море.

- между научными знаниями и знаниями донаучными, житейскими, практическими. Пример. Урок «Познание мира». Учащимся предлагается изобразить в тетради конфетку, ластик в натуральную величину. Затем дается задание изобразить дом в натуральную величину. Так как это невозможно, учащиеся под руководством учителя приходят к выводу, что необходимо использовать масштаб.

Открытие нового.

Пример. Урок математики. 1 класс «Измерение и взвешивание». Каждая группа получает весы разного типа. Первая — кухонные, дано задание: узнать вес одного из членов группы. Вторая — напольные, дано задание: узнать вес ручки. Третья — аптечные, дано задание: узнать вес книги. Четвертая — весы с чашей, дано задание: узнать вес карандаша. Таким образом, создана проблемная ситуация, с которой ученики сразу справиться не могут. Во время обсуждения они приходят к выводу, что для измерения веса предмета нужны определенные весы. И они решают эту проблему, используя весы

другой группы.

Эти типы проблемных ситуаций получили наибольшее распространение в практике обучения.

Подводя итог, целесообразно выделить специфику интереса в младшем школьном возрасте:

1. Интерес обучающихся начального уровня образования возникает из социально — значимой деятельности;

2. Интерес связан с появлением интеллектуальной активности, со стремлением к новому, как источнику роста и обогащения знаний;

3. Познавательный интерес направлен на отдельные конкретные факты и явления. К концу этого периода интерес к фактам начинает сменять интерес к закономерностям;

4. Побуждение к активности происходит в основном от того материала, который задан учителем. Проявление личной инициативы школьника в развитии знаний наблюдается лишь к концу начального обучения;

5. Решающая роль в развитии познавательных интересов малышей принадлежит методам возбуждения интеллектуальной активности учащихся и усиления роли новой социальной мотивации.

Создание проблемных ситуаций — путь к развитию познавательного интереса, активности обучающихся начального уровня образования.

**Наталья Алексеевна
ДОРОХОВА,**
учитель начальных классов
КГУ Комплекс «Детский сад-школа-
гимназия №47».
г. Астана.

Нейроупражнения в начальных классах

**Айгуль
Есенгельдыевна
САДУАКАСОВА,**
учитель начальных
классов КГУ
«Средняя школа №3»
Отдела образования г.
Курчатов Управления
образования области
Абай.

Актуальность темы заключается в том, что школьные программы усложняются из года в год, не всегда ориентируясь на возрастные и психические особенности ребенка. В результате даже способные к обучению дети попадают в разряд неуспевающих. Другой причиной трудностей обучения могут быть различные недоразвития отдельного головного мозга. И это не значит, что с ребенком что-то не так.

В начале 90-х годов американскими психологами Полом и Гейлом Деннисон была разработана программа нейрогимнастики — «Гимнастика мозга», это методика активации природных механизмов работы мозга с помощью физических упражнений, объединение движения и мысли, которая получила широкую известность. Сам доктор Деннисон до 9 лент практически не разговаривал. Позже он заметил непосредственную связь специфических

двигательных упражнений на развитие своего организма и посвятил этой методике всю жизнь.

Все люди получают информацию об окружающем мире с помощью органов чувств, передающих полученные сведения в головной мозг. Качественная продуктивная работа мозга выступает залогом отличной памяти, реакции, навыков быстрого переключения с одних видов деятельности на другие. Поэтому тренировать мозг рекомендуется прямо с детского возраста.

В последние годы особую популярность получила нейрогимнастика — комплекс упражнений для совершенствования мозговой деятельности.

Нейрогимнастика — это комплекс многофункциональных упражнений, направленных на разностороннюю тренировку мозга.

Нейрогимнастика помогает детям:

- Стимулировать развитие мыслительной деятельности;
- Улучшить память и развить способности к быстрому восприятию информации;
- Снизить утомляемость на занятиях и уроках, повысить работоспособность;
- Улучшить мелкую и крупную моторику, ловкость кистей;
- Развить способность к вы-

полнению симметричных и асимметричных движений;

- Укрепить вестибулярный аппарат.

В своей практике использую упражнение такие как:

Кинезиологические упражнения «Хлопок, класс, зайка», «Кулак, ребро, ладонь», «Лезгинка».

«Хлопок, класс, зайка» поочередно показывают руками, например, правой рукой «класс», затем «хлопок», левой рукой показывают «Зайку» снова «хлопок» меняют фигуру - правой рукой показывает «Зайку», а левой «класс».

«Кулак – ребро – ладонь»

На столе, последовательно, сменяя, выполняются следующие положения рук: ладонь на плоскости, ладонь, сжатая в кулак и ладонь ребром на столе. Выполнить 8-10 повторений. Упражнения выполняются каждой рукой отдельно, затем двумя руками вместе.

«Лезгинка»

Левая рука сложена в кулак, большой палец отставлен в сторону, кулак развернут пальцами к себе. Правая рука прямой ладонью в горизонтальном положении прикасается к мизинцу левой. После этого одновременно происходит смена правой и левой рук в течении 6-8 раз.

Упражнение «Стрелочки»

Одновременно двумя руками показывают большой палец, в том направлении куда указывает стрелка.

Упражнение «Нейродорожки».

Двумя руками обводят дорожки. Упражнения с нейродорожками направлены на развитие правильной координации движения рук и ног. Они так же синхронизируют работу полушарий головного мозга, улучшают мыслительную деятельность, способствуют улучшению памяти и внимания.

Упражнения для скорочтения

Шамиль Ахмадуллин («Рисование двумя руками», «Клиновидные таблицы», «Таблицы Шульте», и т. д.)

Нет детей, которые хотели бы учиться плохо. Но есть дети, у которых не получается учиться хорошо. В начальной школе простые нейроупражнения на уроке и на дополнительных занятиях в форме зарядки или игрового задания помогают справиться с некоторыми проблемами. Главное понимать, что все в организм человека взаимосвязано и успех ребенка зависит от того на сколько хорошо он умеет собой управлять.

Нейроупражнение помогает ребенку не только в школе, когда детский мозг находится в активной работе. Выполненные упражнения благоприятно скажутся и во взрослой жизни. Когда человеку придется работать на компьютере, водить автомобиль или управлять иным транспортным средством, использовать различные приборы или механизмы.

Бердібек Соқпақбаев «Менің атым Қожа» повесінен үзінді. Бақаның әлегі

Гулсара Кахармановна САРСЕМБАЕВА,
«№69 орта мектебі» КММ қазақ тілі мен
әдебиеті пәнінің мұғалімі.
Сапақ елді мекені,
Арал ауданы,
Қызылорда облысы.

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	5.Т/Ж2. Әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау; 5. Т/Ж1. Әдеби шығарманың жанрына қарай фабуласы мен сюжеттік дамуын сипаттау.
Сабақтың мақсаты	- Әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтайды; - Әдеби шығарманың жанрына қарай фабуласы мен сюжеттік дамуын сипаттайды.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңдері	Мұғалімнің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурс-стар
Сабақтың басы 10 минут	I. Ұйымдастыру бөлімі Оқушылармен амандасу. Сыныптағы оқушыларды түгелдеу. Жағымды орта қалыптастыру мақсатында оқушыларды бөлменің кең бос бөлігіне шақырады. «Бақалар биі» сергітуі арқылы белсенді қимыл-қозғалыс жасатады.	Мұғалімге сәлем береді. Шаттық шеңберінде: интербелсенді тақтадан көрсетілген «Бақалар биі» сергітуі қимылын жасап көрсетеді.	«Жарайсыздар, балалар!», «Керемет!», «Тамаша!» сөздері арқылы қолпаштау.	Белсенді әрекет Интер-белсенді тақта
2 минут	Ұй тапсырмасын сұрау: өткен сабақта үйге хрестоматиядан оқып келуге берілген	Сабаққа белсенді қатысуға әрекет етеді.	Дескриптор: - әр сұраққа жауап беруі — 1 ұпай	Интер-белсенді тақта «Бақа
8 минут				

	«Дайындықсыз келген бір күн» бөлімі бойынша сұрайды. Ол үшін « Wordwall » платформасын қолданады: барабан айналып тоқтағанда, оқушы атына сәйкес келген сұраққа жауап беруі тиіс.	Үй тапсырмасы бойынша мәтіннен келген сұраққа мазмұндап жауап береді.		лар кә- десыйы» тиын- дықтар
Сабақтың ортасы 25 минут 5 минут	II. Жаңа сабақ Сабақтың тақырыбын тақтаға жазып, оқу мақсатымен таныстыру. Мақсатқа жету үшін «Ағаттықтың азабы» бөлімінен Бақаның әлегі туралы әңгімеге аудиотыңдалым жасатады.	Оқушылар тақтаға қарап, тақырыпты дәптерге жазады, сабақ мақсатымен танысады. Аудиомәтінді мұқият тыңдайды.	Тыңдалым дағдысы іске қосылады, сабақты тыңдағандарына алғыс білдіреді. (Тыңдағандары маңызды: жаңа тақырыпты игеруге мүқият болады, келесі талдау жұмысын жасауға көмек болады)	Смарт-фоннан аудио-мәтін
1-тапсырма 10 минут	1-тапсырма – Жеке жұмыс - Ал, құрметті оқушылар, дәптерге күн ретін, тақырыпты жазайық. Б. Соқпақбаевтың «Менің атым Қожа» повесінен алынған бүгінгі бөлімдік тақырыпқа орай сюжетті композициялық талдау, фабуласын ауызша сипаттау мақсатымызға сай жеке тапсырма орындайық.	1-тапсырма бойынша: сюжеттік-композициялық талдау жасайды, фабуласын ауызша айтып береді.	Дескриптор: - оқиғаның басталуы – 1 ұпай; - оқиғаның дамуы – 1 ұпай; - оқиғаның шиеленісуі – 1 ұпай; - оқиғаның шарықтау шегі – 1 ұпай; - оқиғаның шешімі – 1 ұпай; Фабуласын 3 сөйлеммен баяндауы – 1 ұпай.	Оқулық, Жұмыс дәптері

2-тапсырма 10 минут	2-тапсырма — жұптық жұмыс Бұл тапсырмада оқушыларға әңгіменің тақырыбы мен иеясын ашуға көмектесетін сұрақтар жазылған кеспе қағаздармен жұмыс жасау тапсырылады. Әр жұпқа 3 сұрақтан берілген. «Секіргіш бақа» әдісімен қызықтырып өткізу үшін сөмкелеріне салынған қағаз бақаларды алып, парта үстінде секірте отырып сұраққа жауап алу.	Оқушылар берілген тапсырманы дескрипторына сай жұптаса отырып орындайды.	Дескриптор: - 3 сұраққа жауап беруі — бақаның 3 секіруі — 3 ұпай; 2 сұрақ бақаның 2 секіруі — 2 ұпай; 1 сұрақ бақаның 1 секіруі — 1 ұпай.	Қағаздан жасалған бақалар, кеспе қағаздары аузына жабыстырылады.
Сабақтың соңы 10 минут 7 минут 2 минут 1 минут	III. Қорытынды. Кері байланыс: «SMS» әдісі арқылы оқушылардан бүгінгі тақырып бойынша кері байланыс алынады. Бағалау: «Бақалар кәдесыйы» тиындықтар көрсеткіші бойынша әр оқушының бүгінгі сабақтан неше ұпай алғаны тексеріледі. Үй тапсырмасы: Бақаның әлегі (оқу, мазмұндау, детальді сұрақ қоя білу)	Оқушылар әсерлерін бір сөйлеммен түйіндейді. Бүгінгі сабаққа қандай деңгейде қатысқандарын анықтайды. Үйге берілген тапсырманы түртіп алады.	«Бір сөйлем» арқылы ой қорыту 8-10 — өте жақсы; 5-7 — жақсы; 1-4 — талпын. Келесі сабақтың 3 ұпайы осы тапсырмаға тиесілі	«Бақалар кәдесыйы» тиындықтар

Исследование формирования инклюзивной компетентности педагогов в общеобразовательной школе

Опытно-экспериментальное исследование проводилось на базе КГУ «Средняя школа №6 имени А.С. Макаренко» г. Уральска. В исследовании приняли участие 108 педагогов школы, из которых были составлены контрольная и экспериментальная группы по 54 человека в каждой соответственно.

Опытно-экспериментальное исследование состояло из трех этапов – констатирующий, формирующий, контрольный.

Были определены уровни сформированности инклюзивной компетентности педагогов: высокий, средний, низкий, выделенные условно, с целью выявления отличия на начальном этапе исследования между респондентами экспериментальной и контрольной групп, а на контрольном этапе – выявить динамику изменений в компонентах инклюзивной компетентности.

Уровень знаний педагогов о сущности инклюзивного образования изучен посредством «Опросника сформированности знаний в области реализации инклюзивного образования» Е.С. Слюсаревой. Данная методика позволила определить уровень сформированности когнитивного компонента инклюзивной компетентности педагогов.

При рассмотрении сформированности мотивационного компонента принята во внимание, что мотивационная сфера педагогов должна обязательно включать толерантное отношение к учащимся с ООП. Поэтому была использована методика диагностики профессиональной

педагогической толерантности Ю.А. Макарова.

Для оценивания сформированности деятельностного критерия инклюзивной компетентности педагогов была применена методика оценки работы учителя Л.М. Митиной. Методика направлена на выявление индивидуального уровня проявления (демонстрации) педагогом профессиональной компетентности.

В ходе проведенной диагностики результаты начального этапа исследования актуализируют проблему и делают необходимым разработку и реализацию программы формирования инклюзивной компетентности педагогов в условиях общеобразовательной школы.

При обучении педагогов была взята эффективная форма занятия по теме: «Педагог в системе инклюзивного образования» – коучинг-сессия по развитию способности к эмпатии. Данная форма занятия характеризуется тем, что оно не предполагает выдачу советов и рекомендаций, а отличается нахождением совместного решения вопросов с педагогами.

Формирование инклюзивной компетентности педагога определяется как процесс, при котором приобретаются и развиваются ценностные ориентиры и мотивы профессиональной деятельности, совокупность знаний, умений, навыков, обеспечивающих готовность педагога к успешной реализации деятельности в условиях инклюзивного обучения.

В процессе формирования инклюзивной компетентности педагога сущест-

венная роль отводится средствам ее формирования.

Были рассмотрены средства формирования инклюзивной компетентности педагога:

- 1) Создание групп творческой направленности и методических объединений.
- 2) Дискуссия, семинар, лекция;
- 3) Эксперимент и исследование;
- 4) Педагогические инновации;
- 5) Педагогические технологии;
- 6) Педагогическое сопровождение;
- 7) Конкурсы, практические занятия;
- 8) Мастер – классы;
- 9) Самообразование.

По завершению опытно-экспериментальной работы был проведен контрольный срез для установления уровней

сформированности мотивационного, когнитивного и деятельностного компонентов инклюзивной компетентности педагогов школы.

Опытно-экспериментальным путем доказано, что результатом реализации программы обучения педагогов является повышение уровня инклюзивной компетентности педагогов школы.

Назымгүл Сейлханқызы БАЙКЕНОВА,
магистрант Западно-Казахстанского
инновационно-технологического универ-
ситета, института образования и менедж-
мента, педагог-психолог общеобразова-
тельной
школы №6 им А.С. Макаренко.
г. Уральска.

Lesson Study на уроках экономики

**Галина Геннадьевна
ЛЕШКОВА,**
преподаватель
экономических
дисциплин
Ушканырского
колледжа водного
хозяйства.
Село Шамалган,
Карасайский район,
Алматинская область.

Современный педагог — это человек, находящийся в постоянном поиске новых методов, подходов, технологии образовательного процесса. Требования к профессиональному мастерству меняются с учетом потребностей в подготовке кон-

*«Без стремления к новому нет
жизни, нет развития и прогресса»*
В.Г. Белинский

курентоспособных специалистов, знающих, умеющих применять свои навыки на практике. Нынешнего студента нельзя увлечь традиционным теоретическим курсом, поэтому начала изучать новые интересные методы и инновационные технологии обучения. Одним из нововведений в моей практике преподавания статистики стало использование на уроках метода Lesson Study, который позволяет:

- использовать творческий подход к подготовке и проведению занятий, запла-

нированных для презентации тем по самостоятельному обучению;

- учитывать индивидуальные особенности каждого студента;
- обеспечивать лучшее усвоение учебного материала;
- вовлекать студента в учебный процесс;
- вырабатывать у обучающихся нестандартное мышление, гибко и своевременно реагирующее на изменения, происходящие в мире.

Lesson Study — педагогический подход, представляющий собой особую форму исследования в действии на уроках, способствовавшую совершенствованию знаний в области учительской практики. Подход основан в Японии в 70-х годах 19 столетия [1].

Для применения Lesson Study на уроке из числа обучающихся формирую 3 группы: наблюдатели, слушатели, тренеры. Студенты по очереди становятся участниками каждой группы.

«Тренеры» должны составить план доклада, разработать наглядный материал в виде схем, таблиц, графиков и продумать задания для закрепления, которое проводится среди слушателей. Задания могут быть в форме тестовых вопросов, задач, проблемных ситуаций. Например, тема «Индексы в статистике» может быть рассмотрена по вопросам: 1. Понятие индексов и их роль в статистике. 2. Виды индексов. 3. Расчет индексов.

Задачей целевой аудитории «Слушатели» является понять и усвоить тему выступающих. После прослушивания студенты должны иметь понятия индексов, уметь различать индивидуальные и общие индексы, знать обозначения объема, цены, себестоимости продукции. На этапе закрепления могут задать интересующие вопросы.

Обучающиеся — наблюдатели оцени-

вают работу «Слушателей», называют пассивных и активных студентов, указывают на уровень восприятия полученной информации, анализируют причины невнимательности студентов. Среди распространенных причин в основном выделяют затрудненность в запоминании формул, рассеянность ребят.

После первого выступления команды меняют свои целевые аудитории по цепочке: тренеры — наблюдатели; слушатели — тренеры; наблюдатели — слушатели.

Вы спросите: «А, что делает преподаватель на уроке?»

Моя работа сводится к решению следующих задач:

- создание позитивного настроения в группе, оказывая содействие каждому обучающемуся высказывать свою точку зрения, не выделяя на сильных и слабых;
- ведение листа наблюдения за работой групп и студентов;
- оценивание результативности проведения выступлений и выявление степени усвояемости материала;
- стимулирование обучающихся к размышлению над процессом и результатами работы в группе.

На каждом этапе урока — исследования происходит сотрудничество между студентом и преподавателем. Обучающийся показывает свои умения выдвигать идеи, обсуждать другие, видеть в них важные и эффективные моменты. Тренеры для лучшего понимания расчета индексов составили задачу на определения уровня индексации стипендии по годам. Наблюдатели разработали таблицу по оценке слушателей, по критериям: уровень внимательности, уровень понимания, уровень активности на этапе закрепления. Педагог формирует свое мнение, сопоставляя планируемые методы с результатами. Анализируя ход урока, определила, что выступая в роли тренера, наблюдателя,

или слушателя у студента появляется интерес: в умении высказывать свое мнение, независимое от окружающих; проводить дискуссии; планирования своей деятельности; в усвоении нового материала.

Таким образом, можно рассматривать Lesson study как средство для развития и усовершенствования преподавания посредством концентрации внимания на обучении учащихся и определить способы использования Lesson study в качестве инструмента для совершенствования практики педагогов, совместно планирующих, преподающих, наблюдающих и анализирующих обучение на исследуемых уроках.

Нам, учителям, самим надо работать в сотрудничестве, обогащать друг друга новыми идеями, учиться на ошибках и искать новые подходы. Это очень непросто — не только обучать своему предмету, а обучать учеников критически мыслить, развивать навыки самообучения и самооценивания, на каждом уроке работать над развитием одаренности будущих специалистов. Поэтому, давайте меняться и мир изменится вместе с нами!

Литература:

1. Пит Дадли «Lesson study: теория и практика применения», — Астана, 2019;
2. kopilkaurokov.ru/vsemUchitelam/...

Педагогические технологии, формирующие у младших школьников навыки коммуникации

В рамках изучения школьных предметов существует огромный потенциал для использования совершенствования на уроках в начальных классах методов обучения, таких как дебаты, тренинги, игры и т.д. Особенно важно включать в работу деятельность в малых группах. Такое взаимодействие положительно влияет на формирование коммуникативных навыков школьников, их диалогических умений. Среди преимуществ групповой работы перед индивидуальной ученые выделяют: 1) установление социальных связей между участниками коммуникативного процесса; 2) формирование ответственности за принимаемые решения не только личные, но и групповые; 3) апробация различных навыков общения и взаимодействия меж-

ду учениками; 4) помимо академического результата деятельности при оценивании работы в малых группах важно определить вклад каждого участника этих отношений и навыки совместной работы. Таким образом, работа в малых группах позволяет перейти от соревновательной составляющей обучения к сотрудничеству и сформировать толерантное отношение у школьников к другим людям. Так в рамках статьи будут рассмотрены три группы активных групповых методов обучения учеников начального уровня образования: 1). Методы дебатов направлены на обучение младших школьников принципам диалогического общения, дискуссии и аргументации. Такие приемы работы как проектирование, ролевые игры не только

обеспечивают оригинальную форму проведения самостоятельной работы учеников, но и гарантируют формирование у них необходимых аспектов толерантности и группового взаимодействия. Так обучающиеся приобретают навыки решения проблемных вопросов, организации продуктивной деятельности, поиска компромиссов в области принятия решений. Технология тренинга позволяет преодолеть факторы, ограничивающие общение, и раскрыть внутренний потенциал личности 3). Игровые методы работы основаны на принципах моделирования. Под ними понимается включение элементов игры в образовательный процесс, с помощью которых осуществляется поиск путей коммуникации, взаимодействия и познания окружающей среды. Традиционно игра рассматривается как наиболее эффективный способ моделирования реальности и проигрывания различных методик реагирования на факторы окружающей реальности. В западной литературе, посвященной игровым технологиям, используется три основных понятия: 1) game или игра используется непосредственно для обозначения игровых действий; 2) simulation или симуляция — это общее понятие, включающее в себя создание условий для отработки каких-либо действий; 3) role-play или ролевая игра, как способ проигрывания определенных поведенческих паттернов. Игра направлена на создание альтернативной реальности, которая позволяет смоделировать реальные механизмы и отношения. Симуляция недетерминирована, предполагает свободу в решении проблем, высказываниях, поведении, реакциях в связи с поставленной учебной задачей. Ролевая игра предполагает наличие уже обозначенных ролей, предписанных характеров, развития ситуации и делает акцент на содержательной и эмоциональной стороне поставленной за-

дачи. Моделирование представляет собой построение обобщенной модели процесса или явления с целью изучения его свойств и закономерностей. Однако данное явление можно также рассматривать как метод наглядного представления специфики функционирования определенных явлений и процессов через фиксацию алгоритмов действий и составление понятий и принципов осуществления исследуемых процессов. Любая игра есть моделирование, поскольку она отражает определенные жизненные ситуации и процессы в упрощенной форме. В учебной деятельности данная методика используется для наглядного представления позитивных и негативных ситуаций профессионального и повседневного взаимодействия, а также отработки действий, которые позволят их преодолеть. Отработка навыков коммуникации и поведения в игровой форме предостерегает школьников от совершения фатальных действий в условиях реальных профессиональных действий. Вместе с тем формируется эмпатия и чувственное отношение к данным ситуациям, что позволяет при их возникновении выбрать вариант действий для успешного преодоления данного кризиса. Достоинством игровых методов обучения становится их индивидуальная направленность. В рамках ролевых игр каждый ребенок имеет возможность проявить себя и выработать личностно значимый опыт. Повышается мотивации к учебе, происходит осознание значимости выбранной профессии. На занятиях с применением игровых методов обучения повышается эффективность подачи материала, а также степень его усвоения учениками. Творческая направленность формы обучения позволяет более глубоко погружаться в процесс изучения и формирования профессионально значимых компетенций, а также получать важный социальный и комму-

никативный опыт. Следует отметить, что педагогические задачи, решаемые в рамках игрового моделирования, могут быть самыми разнообразными и определяются исключительно конкретным педагогом. Так в качестве целей могут обозначаться знакомство с темой занятия; определение проблемных вопросов и поиск их решения; отработка практических действий и навыков, необходимых для решения проблемы; закрепление изученного материала и применение изученных механизмов решения задач. На уроках литературного чтения я использую технологию продуктивного чтения, прививаю детям навыки правильной читательской деятельности. Эта технология на осознанно читать вслух и про себя художественные, учебные и научные тексты; познавательных универсальных учебных действий, например, умения извлекать из текста информацию по содержанию и заданному вопросу. Для того, чтобы учение стало интересным и увлекательным делом, очень важно раскрыть в ребёнке творческий потенциал. И в своей работе использую проектно-исследовательские технологии. В проектной деятельности меня привлекают возможность обучения каждого на уровне его способностей, отсутствие временных и содержательных рамок урока и программы, свободный выбор образовательной области, тематики проекта, траектории деятельности. В результате выполнения проекта повышается мотивация учащихся, развиваются способности к активной практической деятельности, создаются условия для отношений сотрудничества, совместной творческой деятельности. Таким образом, игровые методы обучения представляют собой универсальные способы организации учебного процесса, направленные на достижение педагогических целей обучения и формирования творческих и индивидуальных навыков

каждого обучающегося. Педагогические технологии формирования у учеников навыков общения и коммуникации в рамках изучения гуманитарных дисциплин предполагают интеграцию у них особого качества личности, связанную с умением объективно оценивать собственные коммуникативные навыки и деятельность, а также принимать взгляды собеседников и партнеров через призму эмпатии, уважения и соучастия. Коммуникация выступала и выступает как способ формирования человеческой личности, необходимое условие нормального развития человека как члена общества, условие его духовного и физического здоровья, способом познания других людей и самого себя. Вне общения человек как личность сформироваться не может. Для формирования у обучающихся навыков коммуникации успешной адаптации к будущей профессии педагогам требуется интегрировать предлагаемые выше педагогические технологии в образовательный процесс.

Список литературы:

1. Антология педагогической мысли/ Под ред. К.К. Хашимова, С.Р. Раджапова. — М.: Педагогика, 1986. — 320 с.
2. Олпорт Г. Становление личности: Избрлр./Под общ. ред. Д.А.Леонтьева — М: Смысл, 2002. - 462с.,
3. Панфилова А. П. Игровое моделирование в деятельности педагога: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / под общ. ред. В. А. Сластенина, И. А. Колесниковой. — М., 2006.

**Ольга Вячеславовна
СКВИРСКАЯ,
учитель начальных классов
КГУ «Общеобразовательная средняя
школа №2»
п. Шортанды,
Акмолинская область.**